

Aan de deur wordt...

THEMA: GASTVRIJHEID

**Onder
Weg**

Inspiratie
voor
reisgenoten

06 OPINIE

'Ik was een vreemdeling, en jullie...'

Gastvrijheid is urgent. In een versplinterde wereld vol eenzamen en vluchtelingen zijn er mensen nodig die hun hart durven te openen. Maar gastvrijheid kan nooit een zaak worden van de mensen die het slechtst nee kunnen zeggen, schrijft Jeroen Bakker. Gastvrijheid is niet primair een plicht. Het is een manier om God te ontmoeten.

10 REPORTAGE

Gastvrijheid is een open deur

Gastvrij zijn, hoe doe je dat? *OnderWeg* sprak met gastvrije mensen en vroeg hun naar hun ervaringen. Lidy en Johan Winters (foto): 'We hebben niet bewust nagedacht: wat zullen we eens doen om christelijk te zijn? We hebben tijd en ruimte over en dat willen we delen.'

20 EYEOPENER

Waarom geen stad zonder Mozes kan

Het zogeheten apostelconvent te Jeruzalem (in 48 na Christus) moest een beslissing nemen over de positie van de christenen uit de volken: moeten die worden besneden of niet? Tijdens die bijeenkomst zegt Jakobus op een gegeven moment dat de boeken van Mozes 'immers' elke sabbat in de synagogen worden voorgelezen. Welke rol speelt dit argument? En wat heeft dat ons nu nog te zeggen?

28 JEUGDWERK

Stap uit de wedstrijd

Jongeren en jongvolwassenen ervaren steeds meer prestatiedruk. Dat is het beeld dat de media de laatste tijd vaak schetsen. Tegelijk worden daar ook kanttekeningen bij geplaatst. Hebben jongeren van nu het zwaarder dan bijvoorbeeld mensen die opgroeiden in de crisisjaren en de hongerwinter? Anko Oussoren heeft oog voor beide facetten, maar vooral voor de jongeren zelf.

24 ONTMOETING

'Laat kerken vooral bouwen aan vriendschap met God'

Als predikant van de Gereformeerde Kerk (synodaal) in Lelystad kwam Marius Noorloos (van *Leven uit de Bron*) voor het eerst in aanraking met massale kerkverlating. 'Jaarlijks kwamen duizenden mensen met kerkelijke papieren in Lelystad wonen. Driekwart van hen haakte onmiddellijk af. Ik was verbijsterd.' Die ervaring vormde een sterke stimulans voor zijn levenslange inzet voor vitale en missionaire geloofsgemeenschappen.

30 OPINIE

Samen zingen voor de Heer

Freddy Gerkema kent geen kerk waar niet gezongen wordt. Al zingend kun je samen iets uiten richting de Heer, van lof en dank tot klacht en verdriet. En in dat samen zingen kun je elkaar helemaal meenemen. Zingen heeft te maken met liefde tot God en liefde tot de naaste. Mooi gezegd. Maar de kerkelijke praktijk van zingen, begeleiden en spreken over het kerklied is vaak weerbarstiger.

Gezinsuitbreiding

Zes jaar geleden heb ik er een zus bijgekregen. Een jonge vrouw, alleenstaand, vluchteling en zwanger. Mijn moeder kwam haar tegen in het dorp, waar ze van de overheid een plekje had gekregen. In het begin kwam ze af en toe eten, bij voorkeur op zondag, en nestelde zich dan net als mijn moeder heerlijk tegen de verwarming in de zitkamer. 'Ze kwam op ons pad', zegt mijn moeder altijd.

Dat pad kent uiteenlopende ervaringen. Alledaagse (samen eten), frustrerende (alweer een brief van instantie X) en intieme (het meemaken van twee zwangerschappen). Stapje voor stapje wordt ze meer familie. Natuurlijk delen we niet dezelfde genen, spreken we maar deels dezelfde taal en hebben we nog weinig geschiedenis samen, maar toch wordt onze relatie steeds meer zoals je dat van zussen mag verwachten. 'Hé young mum, zal ik je even helpen?' vroeg ze laatst terwijl ik ons zontje in de draagdoek probeerde te wurmen. 'Graag sis', zei ik, terwijl mijn nichtjes – haar dochters – door de tuin van mijn ouders renden. 'Opa! Wij maken parfum!'

>> Zie het niet als een plicht, zegt Henri Nouwen <<

In dit nummer over gastvrijheid kijken we naar broers en zussen die handen en voeten geven aan gastvrijheid. Ze vertellen over hun zoektocht, hun motivatie en het plezier dat zij beleven door gastvrij te zijn, maar ook over de belemmeringen die er kunnen zijn om gastvrij te zijn.

Gastvrijheid is een gave. Het raakt aan onze identiteit en vraagt om een bepaalde levenshouding. Spannend en verrijkend, maar soms ook lastig en confronterend. Dat laatste kan je soms overvallen. Hoe moet ik op mijn plek gastvrij zijn? Zie het niet als een plicht, zegt Henri Nouwen, maar besef dat Gods zegen huist in de gast, de vreemdeling, de weduwe, de wees. Het is daarom belangrijk om bij hen in de buurt te blijven.

Geranne Tamminga,
redacteur *OnderWeg*

14 INTERVIEW

Onder de indruk van een gastvrije God

Theodoor Meedendorp (42) woont met zijn vrouw Gerjanne en zijn dochters Jonna en Dide in Amsterdam-Noord. Als buurtwerkcoördinator en voorganger van de multiculturele kerk Hoop voor Noord is hij dag in, dag uit bezig met gastvrij zijn. 'Betekenisvol contact kan mensen zo veel brengen.'

EN VERDER:

- 4 **Praktijklokaal**
- 12 **Redactioneel** Leendert de Jong
- 17 **Nieuws**
- 17 **Colofon**
- 18 **Stimulans**
- 19 **Column** Els van Dijk
- 27 **Column** Dingeman Quant

Stockbeelden: Rawpixel/iStock (pagina 4); Image 1:27/iStock (pagina 5); blueenayim/iStock (pagina 20); Prixel Creative/Lightstock (pagina 29); Virinaflora/Shutterstock (pagina 30-31).

Eten als thema voor de gemeente

Het nieuwe kerkelijke seizoen komt eraan en dat gaat gepaard met de aankondigingen van startzaterdagen, -zondagen en -weekenden en van gemeentethema's en -projecten. Daarin valt op dat (samen) eten meer en meer aandacht krijgt. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van een *running dinner*, maar ook door een foodtruckfestival, zoals in de Proosdijkerk (NGK) in Ede: 'Op zaterdag 8 september gaan we in teams met elkaar aan de slag om de verschillende kramen en foodtrucks en de bijbehorende gerechten voor te bereiden. Van handgemaakte biologische friet tot exquise salades en van pizza's uit de houtoven tot de lekkerste drankjes. Ook aan de kinderen wordt gedacht met de drie p's: patat, pannenkoeken en pizza.'

Andere kerken gaan nog een stap verder met het thema samen eten. In de GKv Ommen bijvoorbeeld wordt in september de hele maand gepreekt over eten. Ds. Harrie de Hullu: 'Eén van de eerste dingen die je in je leven doet, is eten. En dat gaat bijna je hele leven door. Iedere dag. Dat eten heeft alles met God en met je geloof te maken. Misschien was ook dat wel één van de eerste dingen in je leven die je geleerd hebt: God danken voor het eten en bidden om zijn zegen. Dat God ook met andere dingen dan eten en gaan slapen te maken heeft, wordt pas later in je leven duidelijk.' De maand begint dan ook gewoon met

'Samen eten is in de meeste culturen een feest. Een tijd om te vieren dat je samen bent.'

een preek over Genesis 1:29: wat reikt God de mens te eten aan? Eten heeft volgens de GKv Ommen tal van aspecten, zoals duurzaamheid, gezondheid, afhankelijkheid, delen, samen eten. Bij het project, dat de titel '(H)eerlijk eten' heeft gekregen, wordt de gemeente ondersteund met een gemeenteschets, waarin het gaat over eten in de Bijbel en in het christelijke leven, met materiaal om zelf te lezen en over na te denken. Aan de praktijk is ook gedacht: regelmatig is er na de kerkdienst wat te eten of te drinken en ook de kringen krijgen tips mee om dit thema op te pakken.

In de GKv Leidsche Rijn is het gemeentethema ook eten. Maar daar ligt het accent meer op de verbinding met elkaar. Ds. Paul

van der Velde: 'Samen eten is als thema gekozen omdat je elkaar tijdens het eten op een natuurlijke manier beter kunt leren kennen. Zelfs als de kinderen schreeuwend om je heen rondrennen... In ieder geval kom je veel te weten over hoe het er echt aan toe gaat in iemands leven. En niet alleen dat. Samen eten is in de meeste culturen een feest! Een tijd om te vieren dat je samen bent.' Ook deze gemeente maakt gebruik van een gemeenteschets, geschreven door Theodoor Meedendorp: 'Aan tafel!' Het is een cursus die de beginselen van het christelijk geloof op een creatieve manier ter sprake brengt en waarmee je de anderen aan tafel 'op een speelse manier' beter kunt leren kennen.

Eindhoven (NGK): ook doop door onderdompeling

In steeds meer kerken bestaat de mogelijkheid om ook de doop door onderdompeling te bedienen, soms van baby's, soms van volwassenen. In de NGK Eindhoven kwam daarover een bezinning op gang naar aanleiding van

de vraag om de doop door onderdompeling van één van de twee mensen die belijdenis zouden afleggen en gedoopt zouden worden. Ds. Daniël Timmerman verwijst voor de onderdompeling naar het oude doopsformulier, dat spreekt over 'de

onderdompeling in of de besprenkeling met het water'. Er is volgens hem geen verschil in betekenis, maar tegelijk wijst hij op de sterke taal van onderdompeling: 'Zeker wanneer iemand als volwassene wordt gedoopt, kan deze vorm een

>> *Er is geen verschil in betekenis* <<

krachtige onderstreping zijn van de boodschap dat we in Christus ons oude leven afleggen en opstaan in een nieuw leven.' De kerkenraad besloot om hieraan mee te werken en in

de betreffende dienst werden beide vormen van de doop naast elkaar gebruikt. Dat onderstreept volgens Timmerman ook de identiteit van de kerk: 'We willen met de gemeente vasthouden aan onze identiteit als gereformeerde kerk, waarbij we het goud van de verbondsdoop koesteren en uitdragen. Tegelijkertijd willen we een open gemeente zijn, waarin mensen de ruimte ervaren om op hun manier toe te groeien naar onze Heer en Redder Jezus Christus.'

Onderdompeling kan een krachtige onderstreping zijn van de boodschap dat we in Christus ons oude leven afleggen en opstaan in een nieuw leven.

Toerusting via internet

De GkV Leidsche Rijn schaft een gemeenteabonnement aan op www.weetwatjegeloof.nl, een kennisplatform over de Bijbel, geloven en kerk zijn, met een groot aantal (video) lessen over onder meer Bijbelse theologie, pastoraat, cultuur en samenleving, ethiek en diaconaat. Daarmee kunnen

gemeenteleden zelf werken aan hun theologische diepgang. Direct van belang voor hen is een artikel van Arnold Huijgen op de site: 'Wij proeven Christus binnenin'. Dit in verband met het besluit van de gemeente om voortaan druivensap te gebruiken bij het avondmaal in plaats van wijn.

En verder

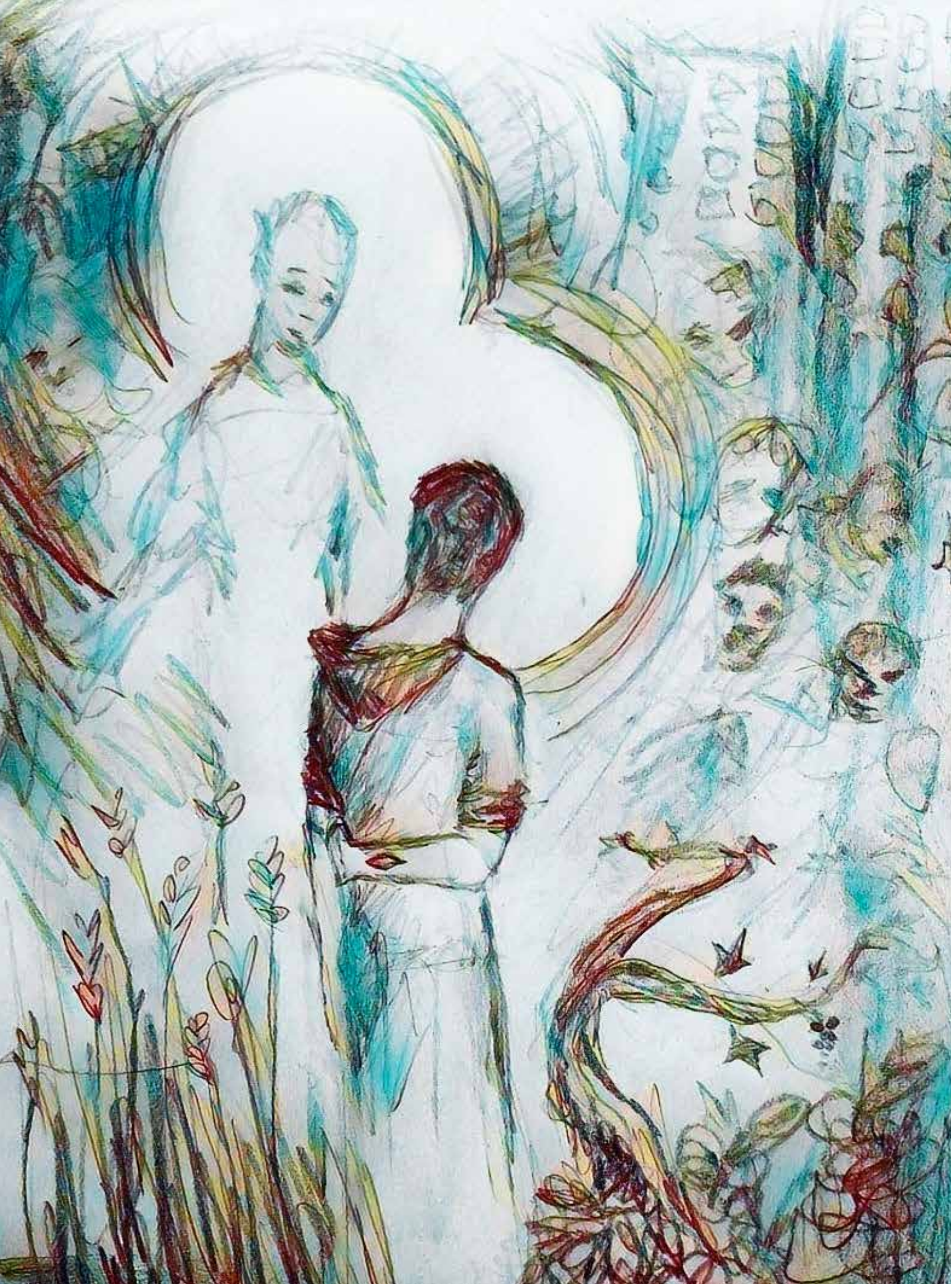
- Het staat prachtig omschreven in het bevestigingsformulier voor diakenen binnen de GkV: diakenen bieden Schriftuurlijke troost. In Katwijk maken de diakenen daar werk van. Ze vullen de rubriek 'Meeleven' in het kerkblad en bij bijzondere gebeurtenissen zoeken ze een passend Bijbelgedeelte. Bij de start van de vakantie bijvoorbeeld werd verwezen naar Exodus, over de HEER die meereisde

met Israël. En bij heel andere plannen, bijvoorbeeld van jongeren die slaagden voor hun eindexamen, noemden ze Filippenzen 4:6-7: 'Wees over niets bezorgd.'

- De Martyriakerk in Bedum (GkV) gaf de dorpsgenoten de gelegenheid op een relaxte manier kennis te maken met de kerk, onder het motto 'Ontmoet de Martyria'. Op 22 en 23 augustus waren er allerlei activiteiten, van

een brunch en een Groningse middag tot beachvolleybal en kampvuur.

- De NGK Steenwijk heeft net als veel andere gemeenten een paaskaars. Die krijgt in Steenwijk een nieuwe functie: de kinderen die naar de kinderdienst gaan, lopen eerst naar deze kaars en steken daar hun lichtje aan. Zo maken ze duidelijk dat ze het licht van Christus meenemen naar hun eigen activiteit.

‘Ik was een vreemdeling, en jullie...’

Gastvrijheid is urgent. In een versplinterde wereld vol eenzamen en vluchtelingen zijn er mensen nodig die hun hart durven te openen. Maar gastvrijheid kan nooit een zaak worden van de mensen die het slechtst nee kunnen zeggen. Gastvrijheid is niet primair een plicht. Het is een manier om God te ontmoeten.

tekst en beeld **Jeroen Bakker**

Een paar jaar geleden zag ik een nieuwsitem over een pas geopend azc in Steenbergen. Een groep boze protestanten had zich bij het centrum verzameld. Een vrouw riep, bijna in tranen: ‘Ze begrijpen onze waarden gewoon niet, de Limburgse gastvrijheid en gezelligheid!’ Op de achtergrond gooiden mensen stenen naar het azc.

Het is zo absurd dat het bijna grappig wordt, maar het heeft me wel aan het denken gezet. Hoe kan het dat we ons zo onveilig voelen dat we juist die waarden vertrapen die we zo krachtig proberen te beschermen? Wat drijft mensen er in vredesnaam toe om stenen te gooien naar vluchtelingencentra, of zelfs brandbommen naar oorlogsslachtoffers?

Afgunst

We leven in een wereld met een zeer ongastvrije structuur. Dat lijkt misschien vreemd gezien onze mensenrechten, emancipatie en welvaart, maar er zit in onze cultuur een soort duistere spanning. Gelijkheid is altijd het grote goed geweest van onze moderne, liberale samenleving. Als iedereen gelijke kansen zou krijgen en we vanuit gelijkwaardigheid met elkaar zouden kunnen concurreren, zouden we er allemaal beter van worden. Maar dat valt in de praktijk voor een groot deel van de mensen bar tegen. De kloof tussen arm en rijk is niet kleiner geworden, juist groter. Tegelijk is competitie meer dan ooit ons leven gaan bepalen. Of het nou gaat om werk, sociale

status of liefde, de mensen om ons heen zijn onze concurrenten. Door ons ideaal van gelijkheid zijn we als het ware allemaal op dezelfde startstreep geplaatst, maar dat betekent ook dat de ander iemand is van wie je kunt verliezen. Een bepaald soort afgunst typeert daardoor onze tijd.

De filosoof Søren Kierkegaard heeft dit al aan het begin van de negentiende eeuw gesignaleerd. Hij noemt deze afgunst ‘ressentiment’. Filosofe Hannah Arendt heeft het begin twintigste eeuw over ‘negatieve solidariteit’. Natuurlijk zijn er andere krachten, andere idealen, hoop, medemenselijkheid, geloof. Maar de combinatie van dat gelijkheidsideaal met een competitieve structuur en een

>>

tegenvallende realiteit voedt constant de duistere onderstromen in onze cultuur. Die onderstromen achtervolgen ons tot de dag van vandaag. Want in de praktijk is het natuurlijk helemaal niet zo dat iedereen gelijke kansen heeft. Die gelijke startstreep is een illusie. Het maakt nogal wat uit waar je geboren bent, wat je bagage is en wat je overkomt in je leven. Maar onze cultuur is juist door de gepretendeerde gelijke kansen genadeloos voor verliezers.

Ik denk dat we tegen die genadeloosheid moeten vechten. Daadkrachtig maar zorgvuldig moeten we onszelf proberen los te peuteren uit die structuur. Want als ik in de Bijbel lees, lijkt het silhouet van Gods koninkrijk er heel anders uit te zien.

Grotten

De Bijbel is een verhaal over vreemdelingen en verliezers. Probeer maar eens Bijbelse hoofdrolspelers te bedenken die niet vluchteling of vreemdeling waren. Voor mij was dat een eyeopener. Adam en Eva waren als ballingen verstoten uit de hof, Kain was tot zwerven veroordeeld. De aartsvaderen zijn nooit thuis geweest in het land van de belofte. Abraham was een zwervende Arameeër en Jacob een voortvluchtige. Jozef werd als slaaf verkocht. Het volk Israël was vreemdeling in Egypte en zwierf daarna door de woestijn. En ook toen het zich in het beloofde land had gevestigd, bleef vreemdelingschap een terugkerend thema. Bijvoorbeeld in het verhaal van Ruth, de Moabitische immigrante uit wie de dichter-koning David is voortgekomen, die op zijn beurt veel van zijn psalmen schreef toen hij op de vlucht was. Denk ook aan de ballingschap en de diaspora. En zie het Nieuwe Testament: toen de Zoon van God zijn hemels thuis verliet, was één van de eerste dingen die Hij op aarde meemaakte een vlucht naar Egypte. Ook de apostelen trokken van hot naar haar. Verstrooiing bleef in de eerste eeuwen na Christus de standaard-

modus van de kerk.

Vreemdelingschap blijkt voor gelovigen de grondhouding van hun leven. Zelfs toen Gods volk meer thuis was dan ooit, in het beloofde land, werden ze door God vreemdelingen en bijwoners genoemd. En dat is nooit veranderd. Wij zijn vreemdelingen, te gast bij God. Dat kan niet zonder consequenties blijven voor de manier waarop we zelf omgaan met vreemdelingen.

Ontwrichtend

Voordat ik probeer te schetsen hoe onze omgang met vreemdelingen eruit kan zien, wil ik twee kanttekeningen plaatsen. Het eerste: het christelijk leven is niet in de eerste plaats een offer, maar

>> Laat het ontwrichtende evangelie snijden met het volle leven van alledag <<

een gift. Christen-zijn betekent niet dat je een extra lijst met eisen in je toch al veeleisende bestaan krijgt. Als de psalmist in Psalm 84 zegt dat hij liever bij God aan de drempel zit dan thuis is zonder God, dan is dat niet omdat je als gelovige nou eenmaal in de kou moet zitten, maar omdat het bij God echt beter toeven is. Het evangelie is een goede boodschap. Een boodschap van hoop: als je leeft vanuit het evangelie, vorm je de voorhoede van een wereld zonder pijn en eenzaamheid. Gods koninkrijk draait de prioriteiten van het leven radicaal om en schopt onze ideeën over wat sterk en zwak is door elkaar. Het maakt de eersten de laatsten en de laatsten de eersten.

De tweede kanttekening: christelijk leven is ook gewoon leven in de realiteit van alledag. Het is gewoon naar je werk gaan, gewoon eten en gewoon slapen. Het is een leven met vriendschap, liefde, blijdschap en verdriet. De uitdaging is om dat schitterende maar ook verstorende evangelie je leven van alledag overhoop te laten gooien. Stukje bij beetje. We moeten zoeken naar manieren om het ontwrichtende evangelie te laten snijden met het volle leven van alledag, zonder afbreuk te doen aan één van beide.

De manier waarop de kerk dat vanouds heeft gedaan, is in 'praktijken': ruimtes die worden vrijgemaakt om het evangelie en het leven te laten snijden. De uitdaging van elke groep gelovigen is om in de eigen tijd en context dat soort praktijken vorm te geven, onder elkaar, richting anderen en richting God. Mijn voorstel voor onze tijd: zoek de ander op. De onbekende, de vreemdeling, degene die zwak is of er eigenlijk niet bij hoort. En leer in die ontmoeting zelf te leven vanuit het andere van het evangelie.

Urgentie

Ik heb veel geleerd van de katholieke priester Henri Nouwen. Met hem zou ik gastvrijheid vanaf een andere kant willen benaderen. Niet als een maatschappelijke, ethische of spirituele plicht, maar als een manier om God te ontmoeten. Nouwen heeft tijdens zijn leven steeds meer geleerd dat Gods zegen huist in zwakke mensen. Hij zegt: we moeten bij hen in de buurt blijven, niet omdat ze ons nodig hebben, maar omdat wij hen nodig hebben om van hen Gods zegen te ontvangen.

Een terugkerend thema in de christelijke bezinning op gastvrijheid is dat de gastheer vaak meer ontvangt dan hij had kunnen denken, hoewel dat vaak een onverwachte vorm heeft. Gastvrijheid wordt gekenmerkt door een zegen die twee kanten op werkt. Dat zie je ook sterk terug in de Bijbelse verhalen die

vorm hebben gegeven aan de christelijke praktijk van gastvrijheid. Denk aan Abraham in Mambre, aan Ruth of aan het verhaal van Elia en de weduwe van Sarefat. Wat in deze verhalen opvalt, is dat juist de gastheer door de ontmoeting verrijkt wordt. Dat motief zie je ook terug in het verhaal van de Emmaüsgangers. Er treedt in de Bijbel een bepaalde vermenging van de gast- en gastheerrollen op. De gedachte dat in de vreemdeling Jezus zelf bij ons aanklopt, heeft christelijke gastvrijheid door de eeuwen heen een enorme spirituele urgentie gegeven. We hebben iets bij de vreemdeling te zoeken, omdat we daar onze Heer kunnen ontmoeten.

Waarschuwing

Om op een gezonde manier samen te kunnen zijn met anderen, moeten we eerst onze eigen eenzaamheid onder ogen zien. Volgens Henri Nouwen is er een beweging nodig in onszelf. Zolang we op deze aarde leven, kan de ander nooit volledig onze eenzaamheid wegnemen. Als je dat van de ander eist, veroorzaak je juist meer lijden. Maar als we onze eigen pijn en eenzaamheid erkennen, kunnen we alleen zijn op een manier die ruimte biedt voor samen zijn. Die vorm van alleenheid noemt Henri Nouwen 'solitude'.

Theologe Christine Pohl verbindt daar een waarschuwing aan: als we ons proberen te verstoppen voor de realiteit van menselijke kwetsbaarheid en zwakte – of dat nou die van onszelf is of die van anderen – sluiten we juist de mensen buiten die het meest kwetsbaar en zwak zijn.

>> Juist de gastheer wordt door de ontmoeting verrijkt <<

Maar als je het lijden van jezelf onder ogen ziet, kun je ook het lijden van de ander met bewogenheid erkennen. De monnik Thomas Merton brengt dit prachtig onder woorden. Hij zegt dat in de woestijn van compassie het dorstige land verandert in waterbronnen. Het is in die woestijn dat de armen alles bezitten. Dat hij spreekt over een woestijn en over armen laat zien dat compassie niet gemakkelijk is. Maar het is wel noodzakelijk als we ons niet willen laten meevoeren door de duistere onderstromen in ons hart.

De relatie tussen gast en gastheer is kwetsbaar voor die onderstromen. Ze is kwetsbaar voor corruptie door onvervulbare verlangens, ze is kwetsbaar voor de afgunst die tekenend is voor onze cultuur en ze is zeer kwetsbaar voor verborgen machtsspelletjes. Dat is zelfs nooit helemaal te voorkomen. Henri Nouwen is daar nuchter over. Wat er gebeurt op het podium van ons leven ziet er altijd beter uit dan wat er gebeurt achter de coulissen. Maar zolang we dat contrast onderkennen en blijven worstelen om het verschil zo klein mogelijk te maken, kan het contrast ons juist nederig maken. Het stelt ons in staat om anderen te helpen, terwijl we zelf niet volmaakt zijn.

Publiek

Om de spanning tussen onze compassie en onze onvolmaaktheid te minimaliseren, is het belangrijk dat er tweerichtingsverkeer is. Als degene die gastvrij is niet in staat is om ook dankbaar te ontvangen, als de gastheer niet ook vreemdeling kan zijn, creëren we alleen maar machtsstromen. Wederkerigheid is niet alleen een kenmerk van christelijke gastvrijheid, het is haar lakmoesproef. Het is verder verstandig om vreemdelingen in eerste instantie te ontmoeten in een meer publieke setting. Dat kan iets van de vreemdheid van de ander weg nemen. Vroeger was gastvrijheid iets wat voor een groot deel in de publieke sfeer

>> Wederkerigheid is de lakmoesproef van christelijke gastvrijheid <<

plaatsvond, met de kerk als belangrijke locatie. In de huidige tijd, waarin privé en publiek scherper van elkaar gescheiden zijn, is het zinvol om hier op een pragmatische manier mee om te gaan, want privacy vergroot de risico's waarmee gastvrijheid gepaard gaat. Een pleidooi dus om in elk geval eerste ontmoetingen bewust in een meer publieke setting te laten plaatsvinden.

Hoewel het mogelijk is om voorzorgsmaatregelen te nemen, kan het risico van gastvrijheid nooit helemaal uitgevlakt worden. Volgens professor Martha Nussbaum is dat ook niet wenselijk, want als alle risico wordt vermeden, verliest menselijke deugzaamheid een deel van haar waarde. Het is belangrijk om te erkennen dat gastvrijheid niet makkelijk is: het is hard werken, er is sprake van weinig controle en de resultaten zijn vrijwel niet te meten.

Duurzame gastvrijheid vraagt ook om een groot commitment aan een vaste plaats, iets waar we ons in de regel niet gemakkelijk bij voelen. En gastvrijheid heeft bepaalde financiële risico's. Dat alles terwijl we vaak al behoorlijk gebukt gaan onder de last van ons eigen leven. Als we gastvrij willen zijn, moeten we dus onze prioriteiten herzien. Maar was dat niet juist het punt? Dat we dat prachtige evangelie ons eigen leven stukje bij beetje overhoop laten gooien?

Jeroen Bakker volgt een masteropleiding aan de TU in Kampen en deed onderzoek naar gastvrijheid.

Vier portretten van gastvrije mensen

Gastvrijheid is een open deur

tekst Jordi Kooiman

'Het begint met groeten'

Albert en Alie Dubois zijn al 27 jaar lid van de Goede Herderkerk in Emmen (GKv). Sinds een paar jaar hebben ze gezamenlijk de taak van koster op zich genomen; Albert als vrijwilliger, Alie als fulltime kracht. Voor die tijd waren ze werkzaam in een autobedrijf. 'We probeerden onze klanten bij het binnenkomen en weggaan altijd een prettig gevoel te geven', vertelt Alie. Als koster beogen ze nu hetzelfde: ze willen dat de Goede Herderkerk een plek is waar mensen plezierig binnenkomen en weggaan.

Albert en Alie Dubois.

Op zondag staat er altijd koffie klaar en iedereen wordt aangesproken. 'We zijn zelf in kerken geweest waar we niet aangesproken werden. Dat is niet fijn', zegt Albert. 'Gastvrijheid begint met groeten, interesse tonen in de ander. En zorg ervoor dat je niet met een sikkeneurig gezicht door de kerk loopt.'

Koffie

Doordeweeks staan de deuren van de Goede Herderkerk wagenwijd open. Dat is iets waar Albert en Alie actief aan hebben gewerkt. 'De drempel moest lager', zegt Alie. De ruimtes van het gebouw worden op allerlei manieren benut. Het UWV geeft er bijvoorbeeld workshops aan werklozen. 'Sommigen zijn nog nooit in een kerk geweest', zegt Alie. 'Ik heb hun de hele kerk laten zien. Dat vonden ze geweldig.' Er wordt ook nauw samengewerkt met de basisschool tegenover de kerk. Alie: 'De school en de kerk zijn als het ware één. We zetten bijvoorbeeld elke ochtend koffie voor ouders die hun kinderen naar school brengen. Daar komen dagelijks tien tot vijftien ouders op af.' De kerkruimtes worden ook gebruikt voor feestjes van gemeenteleden. De Herber-

gier huurt regelmatig zalen en er wordt gekookt voor ouderen en eenzamen. Daarnaast zijn er natuurlijk de gebruikelijke kerkelijke activiteiten, zoals de catechisatie. Albert is dan altijd in het gebouw en hij kent alle jongeren. 'Wij vinden het belangrijk dat de jeugd ons kent, en wij hen.'

Macaroni

Sleutel in hun werk is een luisterend oor bieden, vindt Alie. 'Hoor, zie en zwijg', is haar motto. 'Want we krijgen door alle contacten veel verhalen over ons heen', vult Albert aan. Flexibiliteit is ook wat waard. 'Bij koster gaan de dingen vaak zo moeilijk', zegt Albert. 'Ik vind dat je je makkelijk moet opstellen. Wil iemand dat er ook eten verzorgd wordt? Dan koken we gewoon een pan macaroni. Het is allemaal mogelijk, vaak met hulp van onze vrijwilligers.' Hun gastvrije kostersmentaliteit gaat weleens ten koste van hun privéleven, erkent Alie. 'Het kost veel tijd. Ik ben normaal veertig uur aan het werk en Albert is vaak 's avonds in de kerk te vinden.' 'Maar we zijn al veertig jaar getrouwd', zegt Albert. 'Het gaat ontzettend goed.'

'Ik wil dat mensen zich thuis voelen'

Willemieke Kingma zet zich vanuit de Bazuinkerk in Kampen (GKv) al achttien jaar in voor asielzoekers. Ze knoopt contacten aan, nodigt mensen uit voor kerkdiensten, taallessen of gewoon een maaltijd bij haar thuis en biedt een helpende hand bij praktische zaken: vervoer van en naar het azc, een kinderwagen voor een gezin, een fiets voor een kind.

Willemieke werd bepaald bij het belang van gastvrijheid toen ze voor een stage een tijd in Israël woonde. 'Daar voelde ik zelf hoe het is om in een land te wonen waarvan je de taal niet spreekt, met alle misverstanden die daarbij horen', vertelt ze. 'Toen ik terug in Nederland was, ben ik getrouwd en heb ik een huis gekocht. Maar mijn passie voor andere culturen en talen bleef. Ik heb dat toen dicht bij huis gezocht. Je hoeft niet ver weg te reizen om mensen uit andere culturen te ontmoeten.'

Willemieke Kingma met haar dochtertje op kraamvisite in het azc.

Kinderen

Sinds twee jaar is Willemieke ook betrokken bij het evangelisatiewerk dat vanuit de Bazuinkerk in het azc gedaan wordt. Tot die tijd zag ze haar werk niet direct vanuit missionair perspectief. 'Gastvrijheid is voor mij altijd een doel op zich geweest. Dat mensen zich thuis voelen is voor mij het belangrijkste. Ik hoor zulke heftige verhalen. De mensen die hier komen hebben zo veel meegemaakt. Het kan niet dat ze zich hier dan ook niet welkom voelen.'

Het werk is wel tijdrovend, erkent ze. 'Bij Arabische mensen kun je niet even een halfuur koffiedrinken, daar moet je veel meer tijd voor uittrekken. Mijn vriendschappen met Nederlandse mensen lijden daar weleens onder. Ik steek zo veel tijd en energie in dit werk dat ik mijn Nederlandse vriendinnen soms tekortdoe.'

Willemieke werkt drie à vier dagen als freelance adviseur. Haar werk met asielzoekers doet ze ernaast. Vaak neemt ze haar drie kinderen mee. 'Dan gaan we naar het azc in plaats van naar de speeltuin', lacht ze. 'Ze vermaken zich er prima. Ik heb het gevoel dat ze er alleen maar van leren. Ze ontmoeten niet alleen Nederlandse mensen en zien dat niet iedereen het zo goed heeft als wij.'

Welkom

Wat raadt Willemieke mensen aan die gastvrijer willen zijn? 'Het begint met mensen uitnodigen. Vervolgens gaat het erom hoe je ze in de kerk opvangt. Zorg ervoor dat ze er niet verloren bij staan, maar stap op hen af. Vaak zeggen gemeenteleden: "Ja, maar ik kan geen Syrisch." Geef dan alleen een hand, stel je voor en heet hen welkom. Of geef gewoon een kopje koffie. Je hoeft nauwelijks te praten om gastvrij te zijn.'

Meer genade maakt gastvrij

De GKv Hardinxveld-Giessendam heeft de afgelopen jaren een grote ontwikkeling doorgemaakt, vertelt predikant Jan Meijer. 'We stonden bekend als een gesloten kerk, niet makkelijk om binnen te komen. "Dat zijn de artikel 31'ers", zei men. "Zij doen alles anders en doen nergens aan mee." Onze kerk was niet uitnodigend.'

In 2011 kreeg de gemeente een nieuw kerkgebouw. 'Een verschil van donker en licht', zegt Meijer. 'Ons oude gebouw was een typische kerk, donker en zwaar. Het nieuwe gebouw heeft geen typische kerkuitstraling. Het is laagdrempelig en open. Het schept lucht en laat je ademhalen. Mensen kijken makkelijker door het raam of komen even binnen. Het gebouw heet 'de bron' en inmiddels staan we in het dorp bekend als de gemeente van 'de bron'.

>> 'De houding in de gemeente is opener geworden' <<

De open uitstraling van het gebouw heeft wat met de gemeente gedaan. 'Het is tussen de oren gaan zitten', zegt Meijer. De houding in de gemeente is opener geworden en er is meer gemeenschap. 'We drinken bijvoorbeeld elke week koffie na de dienst. Dat was in het oude gebouw niet mogelijk. Mensen hollen nu niet gelijk weg. Er is ruimte voor gesprek.'

Meijer ziet de vrucht: de gemeente ontvangt sinds de opening van het nieuwe gebouw duidelijk meer gasten. 'En we krijgen steeds meer leden; >>

Dom

Nog een paar dagen. Dan gaat de boel weer los en is de zomerslaap voorbij. Iets later, zoals vaker, volgt het kerkelijke leven. Vreemde tijd, die zomervakantie. Daarin mag je tot jezelf komen; er is ruimte om lekker ontspannen nieuwe dingen te zien. Maar vaak werkt het zo niet, althans, bij mij niet. Want als ergens iets moois te zien is, lees ik erover, plan ik dingen. Waar dan als 'vakantieplicht' nog bijkomt dat ik veel boeken wil lezen. Literaire, maar ook een theologisch boek... Dom. Of een beetje dom. Want natuurlijk zit in dingen zien en in lezen iets van uitrusten, stil zijn. Maar toch.

>> Wat moet hier een denkwerk in zitten <<

Het woord 'dom' kwam ik ook op een andere manier, in een andere taal tegen: *duomo*, in het Nederlands: dom, kerk. In gidsen lees je over de bouw ervan. We zagen er enkele met resten uit de vijfde eeuw, waarop men in de tiende eeuw voortbouwde. Ik dacht: wat moet hier een denkwerk in zitten. Wat zal er gezwoegd zijn door duizenden mensen die de kerk bouwden. En bovendien: zij gingen ervoor! Enkele eeuwen nadat het evangelie naar Europa kwam, kregen zij het op hun hart om kerken te bouwen. Kleinere én grote, waarin honderden mensen een plek vinden. Misschien dachten ze aan woorden van de Heer: trek eropuit, maak het goede nieuws bekend, 'Ik ben met jullie, altijd'.

In 2018 ligt het even anders. Kerkgebouwen sluiten. En regelmatig hoor je: het gebouw is de kerk niet! Dus waarom zo veel aandacht voor samenkomen in een gebouw? Zit wat in. Je bent zelf deel van de kerk. En kerk-zijn is inderdaad meer dan samenkomen in een gebouw. Toch valt er veel te leren van de mensen die ons voorgingen. Zij zetten een gebedsplek op, een plaats van troost. Waar je als vanzelf 'vakantiedingen' oefent: stil zijn, je openstellen voor een ander, de Ander. Waar je luistert, samen met anderen.

In deze vakantie leerde ik wat Italiaans. Een poging: *niente di stupido, si duomo*, vertaald: niks dom, gá gewoon voor de kerk(dienst). Reacties op dit Italiaans, of op iets anders, zijn welkom.

Leendert de Jong, hoofdredacteur *OnderWeg*

we groeien naar de achthonderd. Eens in de zes, zeven weken worden er op initiatief van een enthousiaste groep (veelal) gemeenteleden ook speciale missionaire bijeenkomsten gehouden, die aanhaken bij het gewone leven. Die bijeenkomsten lopen zo over dat er twee op één zondag worden georganiseerd.'

Vrijheid

Uiteindelijk is het niet het gebouw dat de gemeente heeft veranderd, denkt Meijer, 'al heeft het bij ons mooi gewerkt'. In de gemeente was al langere tijd een bezinning gaande. 'Er was een verlangen naar genade, meer genade. Wat is het en hoe verandert het je leven? Toen ik hier in 2008

'Gastvrijheid is niet voor iedereen'

Gastvrijheid hoort bij de Almelose Lidy Winters en haar man Johan. Ze waren nog maar vier weken getrouwd toen een vrouw met kindje acuut een logeerplek nodig had. De deur van huize Winters stond open. En de dag dat hun

Lidy Winters en haar man Johan.

kwam, heb ik daar sterk op ingezet. Er werd veel geoordeeld in de gemeente. Mensen hadden overal een mening over en er werd veel over elkaar gepraat. We moesten de vrijheid van Jezus' genade vinden: dat we geliefde kinderen van Hem zijn. Tollenaars en hoeren werden door Hem aangetrokken. Dat wilden we uitdragen en dat heeft geleid tot een opener houding.'

Die openheid ontstond op een natuurlijke wijze, vertelt Meijer. 'We hebben veel jaarthema's gehad, maar gastvrijheid zat daar niet bij. Ook in mijn preken heb ik er geen groot thema van gemaakt. Het komt helemaal door die beweging naar meer genade.'

Samaritaanse vrouw

De nieuwe openheid in Hardinxveld-Giessendam kent ook uitdagingen. 'Als je gastvrij bent, komen er mensen binnen die anders in elkaar zitten. Mensen met achtergronden waarbij je je wel even achter de oren krabt. Stel je dan eerst voorwaarden? Of bied je eerst open armen? Je komt dan uit bij Johannes 4, het verhaal van de Samaritaanse vrouw. Die vrouw had vijf mannen gehad en leefde met de zesde samen. Niet bepaald het doorsnee GKv-lid. Jezus wist daarvan, maar hield geen afstand tot haar. Hij was uitnodigend.'

Jan Meijer. (beeld Marileen Meijer)

oudste kind geboren werd, klopte iemand bij hen aan voor onderdak. Uiteindelijk bleef die negen maanden bij hen wonen. 'Toen we een keer alleen met onze kinderen aan tafel zaten, vroegen die verbaasd: is er niemand?'

Voor Lidy hoort het openstellen van haar huis bij het volgen van Christus. 'We hebben niet bewust nagedacht: wat zullen we eens doen om christelijk te zijn? We hebben tijd en ruimte over en dat willen we delen. Matteüs 25 is voor ons leidend. Als iemand aan je deur klopt, kun je van alles van hem vinden, maar je kunt hem ook gewoon een stoel geven.'

Israël

Lidy en haar man zoeken niet actief naar mensen die onderdak nodig hebben. God brengt hen op hun pad. Sommigen logeren een tijdje, anderen schuiven regelmatig aan voor het avondeten, maar overnachten ergens anders.

Jongeren hebben de speciale aandacht van Lidy. 'Soms gaat het thuis gewoon even niet en vinden ze bij ons een plek', zegt ze. 'Ik geloof in het idee van het oude Israël dat de volwassenen samen verantwoordelijk zijn voor het welzijn van de nieuwe generatie. Het is goed als jongeren andere volwassenen ontmoeten en van hen leren.'

>> *'De kinderen vroegen verbaasd: is er niemand?'* <<

Een periode lang zat de familie krap vanwege een faillissement, terwijl er wel regelmatig een hele groep jongeren over de vloer kwam. 'We hebben toen 2 euro gevraagd voor het eten. Dat was geen probleem.'

Zakelijk

Zitten er schaduwzijden aan hun gastvrije levensstijl? 'De kinderen gaven soms aan dat er wel heel veel mensen in huis waren. Maar ze wonen nu op zichzelf en ik zie hen hetzelfde doen. Ook zij stellen hun huis open.'

Wat zou Lidy anderen aanraden die gastvrij willen zijn? 'Kijk om je heen. Als God dit voor jou bedoeld heeft, komen er vanzelf mensen op je pad. Ik geloof niet dat het voor iedereen is. Kijk wat voor talenten je hebt en hoe je tijdsbesteding eruitziet. Misschien heb je een andere taak die al veel tijd en energie kost. Denk erover na wat je kunt bieden. Daarin mag je best zakelijk zijn. Ik geloof dat God uiteindelijk kiest wie Hij hiervoor wil gebruiken.'

Jordi Kooiman is eindredacteur van *OnderWeg* en freelance journalist.

Onder de indruk van een gastvrije God

Theodoor Meedendorp (42) woont met zijn vrouw Gerjanne en zijn dochters Jonna en Dide in Amsterdam-Noord. Als buurtwerkcoördinator en voorganger van de multiculturele kerk Hoop voor Noord is hij dag in, dag uit bezig met gastvrij zijn. ‘Betekenisvol contact kan mensen zo veel brengen.’

tekst **Hester Nagelhout**

Ten noorden van het IJ in Amsterdam, waar de veerpont aanlegt aan de halte Buiksloterweg, begint Amsterdam-Noord. Het stadsdeel met ruim 90.000 inwoners wordt een stad op zich. ‘Van oorsprong bestaat het uit kleine dorpen en veel wijken functioneren nog steeds op die manier’, vertelt Theodoor. ‘Sommige bewoners komen hun “dorp” amper uit, hooguit een keer om boodschappen te doen. Het is hun enige bekende omgeving.’

In weerwil van dat dorpse karakter overheerst ook in Amsterdam-Noord een individualistische sfeer. ‘Er is veel eenzaamheid onder de oude bewoners. Velen hebben geen netwerk van familie of vrienden en amper contact met burens.’

Daarom wil Theodoor, samen met zijn gezin, een gastvrije buur zijn voor zijn buurtgenoten. ‘Dat varieert van een ritje naar het ziekenhuis tot helpen met boodschappen doen. Maar waar mensen het meest behoefte aan hebben, is een luisterend oor. Ze willen graag hun verhaal kwijt: over hun verleden, over relaties, over gezondheid en soms ook over God.’

Agenda

Bij zijn kerk Hoop voor Noord begeleidt Theodoor de buurtprojecten. In één wijk is een buurthuis opgezet dat gerund wordt door vrijwilligers, in een andere wijk stelt een echtpaar iedere zaterdagmiddag het huis open voor een koffiemoment. Zelf participeert Theodoor met

zijn gezin in een buurtmaaltijd, waardoor veel contacten in zijn wijk zijn ontstaan. ‘We willen vanuit onze buurtprojecten eerst mensen leren kennen en zijn waar de mensen zijn, voordat we ze uitnodigen om eens een kijkje bij Hoop voor Noord te komen nemen, als we dat überhaupt al doen.’

Maar gastvrijheid gaat niet alleen over het openstellen van je huis of kerk. ‘Het is veel meer dan dat. Het gaat erom dat jij je tijd, energie en aandacht wilt reserveren voor andere mensen. Dat betekent dat je daar andere zaken voor zult moeten opgeven.’

Dat veel mensen dat lastig vinden vanwege hun volle agenda, herkent hij uit zijn omgeving. ‘Het is interessant om je

Theodoor Meedendorp: 'Wie wil ik zijn en waaraan wil ik mijn tijd besteden?'
(beeld Marjolein Hund)

af te vragen waarmee je leven zo vol is geraakt. En heb je daar bewust voor gekozen of is je dat zogezegd overkomen? Veel mensen voelen zich schuldig als er een oproep vanaf de preekstoel komt voor vrijwilligers of voor meer betrokkenheid. Dat zou ik ook moeten doen, denken ze dan. 'Om dan vanuit dat schuldgevoel vrijwilligerswerk te gaan doen, heeft geen zin. Het is beter om de balans in je leven op te maken: wie wil ik zijn en waaraan wil ik mijn tijd besteden? Je kunt het nu eenmaal maar één keer uitgeven.'

Overigens is het niet alleen maar 'uitgeven', vertelt Theodoor. 'Gastvrijheid

levert juist veel op. Eenzame mensen krijgen weer contact, waardoor hun leven aangenamer wordt en ze zelf ook weer kunnen uitdelen. En hoe mooi is het als jij door anderen nieuwe inzichten krijgt over het geloof en het leven?'

Een oudere vrouw uit Theodoors buurt komt graag bij het gezin langs. 'Je ziet haar veranderen in een zachte, lieve vrouw als ze met mijn dochtertje aan het spelen is. "Dit fleurt mijn hele dag op", zegt ze dan.'

Scootmobiel

Stelt Theodoor zijn huis aldoor open voor mensen? 'Nee, op zaterdag hebben

wij tijd voor het gezin. Maar soms komt het voor dat er iemand aanbelt die onze aandacht nodig heeft. "Het duurt maar vijf minuten, hoor", zegt diegene dan, en hij of zij staat al binnen. Dat is niet erg, dan drinken we samen een kopje koffie en praten we wat.'

Vaak kan dat wel, maar het gezin is er ook tegenaan gelopen dat er duidelijke grenzen moeten worden gesteld. 'Het is heel belangrijk om tijd voor jezelf te nemen en op te laden. Anders kun je geen energie meer aan anderen besteden.' Dat betekent dat het gezin ook weleens moet zeggen dat het niet uitkomt. 'Dat is moeilijk, maar het laat je ook je motivatie ontdekken: kan ik zonder schuldgevoel nee zeggen? En vaak lost het probleem zich vanzelf op. Als wij er niet zijn, zoeken ze iemand anders op of ze nodigen zelf iemand uit.'

>> 'Waarmee is je leven zo vol geraakt?' <<

De oudere vrouw uit Theodoors buurt deed na een tijdje iets waar hij door werd verrast. 'Een andere dame uit onze wijk is gekluisterd aan huis vanwege een ernstige ziekte, waar ze veel pijn van heeft. We bezoeken haar af en toe om te praten. Via ons hoorde de oudere vrouw hoe het met haar ging, maar op een dag is ze zelf op haar scootmobiel gestapt om bij de zieke dame aan te bellen en te vragen hoe het ging.' Dat lijkt misschien iets heel kleins, maar is volgens Theodoor een enorme stap. 'Deze mensen hebben iets ontvangen en zijn ook zelf in staat om iets door te geven. Dat is mooi om te zien. En het maakt bescheiden.'

Borrel

Waarom is Theodoor zo bevolgen over

>>

gastvrijheid? 'Ik ben onder de indruk van een gastvrije God. Als je kijkt naar Jezus, zie je dat Hij warmte, liefde en gastvrijheid uitstraalt. Hij maakte echt contact met mensen, ook van andere culturen. Dat karakter van God wil ik weerspiegelen.'

>> 'Ze waren vereerd dat ze bij zoiets intiems aanwezig mochten zijn' <<

Voor Theodoor is het essentieel dat hij midden in Amsterdam-Noord woont om contact te houden met de buurtgenoten. Maar gastvrij zijn kan volgens hem ook in onze netwerksamenleving. 'Je kunt de vrijdagmiddagborrel op je werk overslaan omdat je het zo druk hebt of op tijd thuis wilt zijn. Maar je zou ook je tijd en aandacht kunnen inzetten om bewust op die borrel aanwezig te zijn, met mensen in gesprek te gaan en ze beter te leren kennen. Je reserveert dan toch tijd en energie voor je naasten.' Niet iedereen hoeft in een buurthuis te werken of zien te bezoeken. 'Je kunt gastvrij zijn op je eigen manier.'

Toen Theodoor en Gerjanne nog in een flat in Amstelveen woonden, organiseerden ze een borrel voor alle bewoners op de galerij. 'Daardoor kregen we meer contact en was het makkelijker om bij elkaar aan te kloppen.'

Na zo'n borrel stond ineens een buurvrouw aan de deur. 'Haar ex-man was overleden en ze vroeg of wij haar konden helpen bij het inrichten van de uitvaart. Of wij passende teksten hadden. Mensen vinden het tegenwoordig bijzonder dat iemand naar ze wil luisteren en ze wil helpen.'

Taal

De behoefte aan menselijk contact is niet alleen in Amstelveen of Amsterdam te vinden. Je kunt gastvrijheid ook uitoefenen in je eigen dorp of stad. 'Sterker nog, daar zitten een heleboel voordelen aan', zegt Theodoor. 'Je spreekt bijvoorbeeld al dezelfde "taal" als je burens, omdat je in dezelfde omgeving woont. Ook ken je je burens vaak al en is er misschien al wel oppervlakkig contact dat je kunt uitbouwen.'

Het nadeel van een dorp of kleine stad is volgens Theodoor dat er vaak vooroordelen bestaan over elkaar. 'Die moet je eerst zien te doorbreken.'

Doop

Naast zijn werk als theoloog geeft Theodoor één dag in de week les op een middelbare school. 'Vier jaar geleden nodigde ik mijn collega-docenten uit voor de doop van onze oudste dochter en ik was verrast door hun reactie. Niet alleen wilden ze graag komen, ze voelden zich ook erg vereerd dat ze bij zoiets intiems aanwezig mochten zijn.'

Veel mensen vinden het geloof interessant en zijn nieuwsgierig naar zo'n bijzondere kerkdienst. 'En hoewel mijn collega's achteraf zeiden dat ze het niet in alles eens waren met wat er verteld werd, waren ze ontroerd door de dienst. Door mensen uit te nodigen bij zoiets bijzonders, kun je ze kennis laten maken met de kerk en ze een nieuwe, positieve ervaring geven.'

Maar Theodoor zou niet altijd beginnen met iemand uit te nodigen voor de kerk. 'Het is misschien nog wel belangrijker dat jij je verdiept in de leefwereld van de ander. Dus onderzoek eens wat je samen met iemand kunt gaan doen.'

Maak het jezelf niet te moeilijk, tipt Theodoor. 'Iedereen moet eten, dus nodig eens iemand uit voor een maaltijd bij je thuis.'

Hester Nagelhout is journalist bij Vakmaten Schrijvers & Uitgevers.

Nieuws

Ds. Sietse Greving overleden

Tijdens zijn vakantie in Zwitserland is op 7 augustus ds. Sietse Greving (39) door een ongeluk om het leven gekomen. Hij was getrouwd, vader van vier kinderen en sinds 2011 als predikant verbonden aan zijn eerste gemeente: de Kapelkerk (GKv) in Alkmaar. Sietse Greving stond bekend als een missionair bevolgen voorganger. Hij was nauw betrokken bij de steeds intensievere samenwerking tussen de GKv Alkmaar en de CGK/NGK-gemeente De Open Hof in Alkmaar. Vóór zijn predikantschap was hij nauw betrokken bij het Huis van gebed in Leeuwarden.

NGK-emeritus predikant Marten Kuiper overleden

Op 8 augustus is dr. Marten Kuiper (82) overleden. Hij was als emeritus predikant verbonden aan de NGK Heerenveen. In 1969 werd hij predikant in de Gereformeerde Kerk van Donkerbroek, waarna hij in diverse kerkgemeenschappen in Pretoria (Zuid-Afrika) werkte. Van 1995 tot zijn emeritaat in 2007 was hij predikant van de Vrije Gereformeerde Kerk te Twijzel. In 2009 werd hij als emeritus predikant toegelaten tot de NGK.

Ds. Bas van Zijlekom van GKv naar NGK

Ds. Bas van Zijlekom, GKv-predikant van de CGK/GKv-samenwerkingsgemeente Rotterdam-Zuid, wordt predikant van de NGK/CGK-samenwerkingsgemeente Alexanderpolder en wordt daarmee NGK-predikant. Daarvoor is de in de NGK geldende procedure gevolgd, waaronder een assessment, een beoordeling door de Landelijke Commissie Kerkelijke Examens en beroepbaarstelling door de NGK-regio Holland-Zuid na instemming met de drie formulieren van enigheid via ondertekening van het ondertekeningsformulier. Deze procedure wordt als onnodig zwaar beleefd – volgens sommigen 'een hordenloop' – zeker nu NGK en GKv onderweg zijn naar hereniging. Daarom onderzoeken het GKv-deputaatschap en de NGK-commissie voor kerkelijk eenheid de mogelijk-

heid van wederzijdse beroepbaarheid van predikanten uit beide kerken.

Nieuwe samenwerkingsgemeenten in Heerde-Epe en Stadskanaal

Vanaf 1 september 2018 vormen de NGK en de GKv Heerde-Epe één (samenwerkings)gemeente: de Verbindingskerk. De gemeente telt 350 leden en heeft twee predikanten: Richard Vervoorn (NGK) en Jaap Cramer (GKv). De afgelopen jaren zijn er steeds meer zaken gezamenlijk opgepakt, zoals het jeugdwerk, het kerkblad, de middag-diensten en gezamenlijk kerkenraadsoverleg. In juni is er een verzoeningsdienst geweest, waarin spijt is betuigd voor de harde woorden die in het verleden tot elkaar zijn gesproken.

Ook op 1 september gaan in Stadskanaal de CGK- en GKv-gemeenten op in één (samenwerkings)gemeente als afsluiting van een lang groeiproces. De nieuwe gemeente telt ongeveer 800 leden en heeft Aad van Zuijlekom (GKv) en Jurrian Oosterbroek (CGK) als predikanten.

Op zondag 2 september zal in beide plaatsen tijdens de morgendienst het samengaan worden gemarkeerd.

GKv Ulrum opgeheven

De GKv Ulrum wordt per 1 oktober 2018 opgeheven. De gemeente telt 125 leden en is niet meer in staat om de ambten te vervullen. Na de opheffing sluiten de meeste leden zich aan bij de naburige GKv Leens; anderen sluiten zich aan bij de CGK of de PKN in Ulrum. In 1985 telde dit deel van Groningen nog vijf GKv-gemeenten. Daarvan is na de opheffing van Schouwerzijl (1986), Houwerzijl (1987), Pieterburen (1992) en nu Ulrum alleen Leens nog over.

Opening academisch jaar 2018-2019 TU Kampen

De opening van het academisch jaar 2018-2019 van de Theologische Universiteit Kampen op 3 september (Broederkerk, 15.00 uur) staat in het teken van de predikantsopleidingen van NGK en GKv. De openingsrede wordt verzorgd door mr. Leendert Verheij (NGK), oud-president van het Gerechtshof Den Haag, over 'Domineesfabriek of Seminarie? En welke plaats krijgt de wetenschap?'

Komen en gaan

Verbonden aan NGK Barendrecht: H.H. Scheffer (GKv/NGK De Levensbron, Nijverdahl).

Afscheid wegens emeritaat: L.G. van der Heide (GKv Leek). Hij diende vanaf 1986 de GKv Damwoude en de GKv Boerakker. Na opheffing van deze gemeente werd hij in 2015 verbonden aan de GKv Leek ten behoeve van het ouderen-pastoraat.

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Esther de Hek (hoofdredacteur), Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (eindredacteur), Maarten van Loon, Karel Smouter, Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Ad de Boer, Eline de Boo, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Wim van der Schee, Joost Smit, Paul Smit, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

‘t Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, 033-750 67 87, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPABonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 48,50 (studenten € 24,25,- / Europa € 85,- / buiten Europa € 115,-).

Halfjaarabonnement € 26,75.

Abonnement OnderWegOnline: € 37,50.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Bijbelstudie in het nieuwe seizoen

Met het nieuwe seizoen voor de deur starten ook alle kerkelijke activiteiten weer op. Voor mensen die nog op zoek zijn naar geschikt Bijbelstudiemateriaal noem ik enkele titels die in de afgelopen periode zijn verschenen.

In de Kringserie van de IZB verschenen

drie nieuwe deeltjes: *Wie mijn woorden hoort* met daarin acht Bijbelstudies van de hand van Nelly van Kampen-Boot over de Bergrede; *Het werk van Gods hand* door Bram van Duinen met acht Bijbelstudies over de schepping; en *Bidden in de kring*, dat gebaseerd is op Jos Douma's *Zin in bidden*. Alle deeltjes van de Kringserie bevatten verwerkingsvragen om over door te denken/door te praten (zie ook www.arkmedia.nl/volwassenen/kringserie.html).

Van de hand van Niek Tramper verscheen bij Boekencentrum het boek *Onbezorgd. Bijbelstudies over de Bergrede*. In deze reeks Bijbelstudies gaat Tramper in op de vraag hoe we Jezus' woorden om niet bezorgd en bang te zijn serieus kunnen nemen in een samenleving waarin bezorgdheid en angst wijdverbreide

emoties zijn. Aan het boek zijn gespreksvragen toegevoegd waardoor het ook geschikt is voor Bijbelstudiekringen. Ten slotte verscheen bij uitgeverij Sestra het Bijbelstudieboek *Jakobus. Leven uit geloof* van Beth Moore. Aan de hand van de brief van Jakobus behandelt Moore thema's als vreugde, moeiten, geloof, wijsheid, vastberadenheid, de tong, nederigheid, gebed. De studie bestaat uit een unieke combinatie van zelfstudie, video's en groepsbespreking en bevat materiaal voor zeven bijeenkomsten.

Toerusting digitaal beschikbaar

Recent lanceerde het Praktijkcentrum in samenwerking met uitgeverij Buijten & Schipperheijn de website www.lerenindekerk.nl. Op deze website vind je online materialen en toerusting voor verschillende groepen in de kerk. Zo zijn er portals voor kinderwerk, tiengroepen, jongerenkringen, belijdenisgroepen, jeugdwerkers, kringen en kringleiders, ambtsdragers en mensen met een ver-

standelijke beperking. Elk portal biedt toegang tot verschillende programma's en toerustingsmaterialen. Nieuw is dat je de programma's op maat kunt samenstellen voor je kinderwerk, jeugdgroep of kring. Je selecteert dus zelf die onderdelen van de programma's die passen bij jouw groep en bij wat jij wilt overbrengen. Hoewel de website nog in ontwikkeling is, is het de moeite waard om vast een kijkje te nemen.

Apostolische Geloofsbelijdenis uitgelegd

In 1542 vluchtte de voormalige monnik Petrus Martyr Vermigli voor de inquisitie vanuit Italië naar Zwitserland. Om zijn achtergebleven broeders en zusters te bemoedigen schreef hij een catechismus in het Italiaans, waarin hij stap voor stap de Apostolische Geloofsbelijdenis uitlegt. Deze catechismus is nu vertaald in het Nederlands onder de titel *Ik geloof. Een eenvoudige verklaring van de Apostolische Geloofsbelijdenis*. In de catechismus komen op een toegankelijke manier de belangrijkste elementen van het christelijke geloof aan de orde. Steeds weer stelt Vermigli Christus centraal en wijst hij op het nut en de troost van wat wij geloven. Daarmee vormt deze catechismus een bruikbaar hulpmiddel uit het verleden om onze kennis van de Bijbel en de gereformeerde geloofsleer op te frissen.

Wat gelooft je kind?

Je wilt graag met je kind(eren) in gesprek over het geloof, maar hoe pak je dat aan? Hoe vind je aansluiting bij je kind en hoe kom je erachter welke vragen er leven in het hart van je kind? En wat als je zelf niet zo'n prater bent? Hoe zorg je voor een basis van veiligheid en wederzijds vertrouwen, die nodig is om over een persoonlijk onderwerp als het geloof in gesprek te kunnen gaan? Deze en andere praktische vragen staan centraal in het boek *Met je kind praten over het geloof* van Aline Hoogenboom en Marieke Post. Zij geven specifieke aandachtspunten voor verschillende leeftijden. Het boek is het vierde

deel van de serie Christelijke opvoeding (uitgegeven bij De Banier), die bedoeld is om ouders te inspireren en te steunen in de opvoeding. Eerder verschenen in deze serie delen over baby's, peuters en pubers.

>> Column

Lekker jezelf zijn

Mooie zomer gehad? Is naast het lichaam de ziel tot rust en stilte gebracht? Voor mij is de zomervakantie de enige periode in het jaar dat ik geen verplichtingen heb. En dan hoef ik niet iets wat exclusief, extravagant of spectaculair is. Nee, gewoon mijn stilteplek opzoeken, genieten van de schepping, de vrijheid en van alles wat ik daarin mag ontvangen.

Deze zomer trof mij dat steeds meer tieners niet onbekommerd in een zwembad of aan het strand liggen, maar iets heel anders doen in hun vakantie. Een wereldwijd onderzoek van de Academy of Facial and Reconstructive Surgery wijst uit dat ze die periode gebruiken om zich cosmetisch te laten helpen. Omdat ze meer op hun favoriete ster willen lijken. Of omdat ze het nieuwe schooljaar als herboren willen beginnen. Dat jongeren nadrukkelijk bezig zijn met hun identiteit heeft niet alleen met hun leeftijd te maken, maar veel meer met de context waarin zij opgroeien: een vloeibare samenleving die gekenmerkt wordt door vluchtige en tijdelijke verbindingen. Waarin niet het verlangen om voor anderen van betekenis te zijn vooropstaat, maar het vormgeven van het eigen goede leven. Identiteit is dan geen gave meer, maar een opgave. Een doe-het-zelfidentiteit als vrije keuze vanuit een onveilige, moordende concurrentiepositie.

Het motiveert mij extra om het ánders te doen. Tegenover alle vrijblijvendheid met de tutoren en studenten het schooljaar beginnen in een (voormalig) klooster. Alle rust en tijd nemen om elkaar en God beter te leren kennen. Om dan niet het individu, maar de gemeenschap als uitgangspunt te nemen, waarin het individu dankzij die gemeenschap floreert en ontdekt welke identiteit hem of haar in Christus gegeven is. Pas als je je veilig weet, durf je jezelf te zijn.

Eerlijk gezegd heb ik er mijn vragen bij of kerken en gezinnen wel altijd die veiligheid bieden en die gemeenschap vormen. Ik hoor te veel jongeren zeggen dat er thuis nergens over gepraat wordt en in de kerk mag je ook niet te ver buiten de lijntjes kleuren. En toch is het waar: de verbondenheid groeit als ieder op een goede manier vrijuit zichzelf blijft. Dat vinden wij niet raar, dat vinden wij bijzonder!

Els van Dijk is directeur van de EH in Amersfoort.

*‘Want Mozes heeft van oude tijden af in elke stad mensen die hem prediken, want hij wordt elke sabbat in de synagogen voorgelezen.’
(Handelingen 15:21, Herziene Statenvertaling)*

Waarom geen stad zonder Mozes kan

Waarom zou een stad Mozes nodig hebben? Met 'Mozes' is dan niet zozeer de Bijbelse persoon bedoeld; zijn naam staat voor de Thora en in bredere zin voor de Hebreeuwse Bijbel als geheel. De woorden van deze tekst zijn uitgesproken op een kruispunt in het Nieuwe Testament, en wel door Jakobus, de broer van Jezus. Hoewel het slechts om een verdwaalde opmerking lijkt te gaan, kan inderdaad geen stad ter wereld zonder deze 'Mozes', zoals we zullen zien. Zelfs de beste gemeentelijke verordening is niet opgewassen tegen Gods heilzame geboden.

tekst **Rob van Houwelingen**

Tijdens het zogeheten apostelconvent te Jeruzalem, dat gehouden werd in 48 na Christus, moest een beslissing genomen worden over de positie van messiasbelijdende niet-Joden, oftewel christenen uit de volken. Dat zijn mensen zoals de meesten van ons, die niet uit het Joodse volk stammen maar door het geloof in Jezus Christus wel tot Abrahams kinderen gerekend worden. Kan dat wel zomaar, vroegen veel messiasbelijdende Joden zich aanvankelijk af.

Eigenlijk is de ingeburgerde term apostelconvent niet helemaal correct, want het ging om een gezamenlijk beraad van de twaalf apostelen met de oudsten uit Jeruzalem. De voorgelegde kwestie betrof een meningsverschil. Sommigen uit Judea meenden dat men niet gered kan worden zonder zich te laten besnijden, in overeenstemming met het mozaïsche gebruik. Voor ons behoud door het geloof in Jezus Christus was volgens hen dus óók het onderhouden van de Thora noodzakelijk. Niet-Joodse gelovigen zouden eerst tot het volk Israël moeten toetreden. Dit was een uiterst belangrijke kwestie, die het hart van het evangelie raakte. Daarom moest deze zaak, voorgelegd vanuit de dochtergemeente te Antiochië, in Jeruzalem nader bekeken worden.

Hoewel de vergadering aanvankelijk heftig en verdeeld reageerde (het kwam tot een hevige woordenstrijd, zegt vers 7), heeft men in Jeruzalem toch een eenparige beslissing genomen, het zogeheten apostelbesluit. Lucas biedt in Handelingen 15 geen podium voor alle stemmen, hij geeft slechts het woord aan de twee belangrijkste sprekers: Petrus, die optreedt als woordvoerder van de groep apostelen, en Jakobus, die op-

treedt als woordvoerder van de groep oudsten. Ook lezen we welk standpunt uiteindelijk officieel uitgedragen zou worden.

Radicaal

We concentreren ons nu op de inbreng van Jakobus, de broer van Jezus. Door de uitvoerige weergave van diens bijdrage aan het beraad laat Lucas zien hoeveel gezag deze spreker had in Jeruzalem. Jakobus zal het besluit formuleren dat uiteindelijk door de vergadering wordt overgenomen. Essentieel is dat onbesneden christenen radicaal moeten breken met de afgoderij en alle daaraan verbonden vormen van bijgeloof en ontucht. Het was zaak de niet-Joodse christenen zo ver mogelijk bij de wereld van de afgoden vandaan te houden en op herkenbare wijze aan de God van Israël te verbinden. Om dat te bereiken hoeven zij niet gebracht te worden onder het juk van de mozaïsche wet, maar wel onder de wet van Christus, die gekomen is om wet en profeten te vervullen (vergelijk Galaten 5:1, 6:2). Hij is in eigen persoon de weg naar het leven. Wie Hem volgt, krijgt geen loden last te dragen maar een zacht juk (Matteüs 11:28-30; het vroegchristelijke geschrift *Onderwijs van de twaalf apostelen* spreekt in dit verband over 'het juk van de Heer').

Geruststelling

Het betoog van Jakobus betekent dat men niet eerst Jood hoeft te worden om bij de God van Israël te mogen horen. Van niet-Joden wordt dus geen besnijdenis gevraagd, zoals in het jodendom gebruikelijk was bij proselieten (toetreders).

>>

Jakobus sluit zijn bijdrage aan het beraad in Jeruzalem af met de opmerking: 'Mozes heeft immers van oudsher in elke stad verkondigers, want zijn boeken worden elke sabbat in de synagogen voorgelezen.' Wanneer je deze opmerking als een vorm van geruststelling opvat, zoals velen doen, is dit een nogal merkwaardig slotwoord. Jakobus zou hiermee dan aangeven dat het door hem voorgestelde besluit niet in mindering mag komen op de wekelijkse lezing en uitlegging van de Thora in de plaatselijke synagogen. Het gezag van Mozes blijft onaangetaast en niet-Joden kunnen nog steeds in de Thora onderwezen worden. De Joodse gemeenschap, inclusief messiasbelijdende Joden, hoeft zich door het apostelbesluit niet bedreigd te voelen. Zo'n interpretatie doet echter geen recht aan de argumentatieve kracht ('immers') van dit slotwoord. Jakobus rondt zijn oordeel over de positie van de niet-Joodse christenen af; juist deze opmerking heeft hij voor het laatst bewaard.

De Griekse tekst van vers 21 bevat twee aanwijzingen die helpen om Jakobus' bedoeling beter te begrijpen. Ten eerste de uitdrukking 'van stad tot stad': de synagogen worden als het ware wereldwijd in het hart van iedere stad gesitueerd. Het voorlezen van de Thora is nooit een intern-Joodse aangelegenheid geweest, betoogt Jakobus, maar raakt het welzijn van alle medemensen in de betreffende woonplaats. In zijn woorden zit dus een aspect van herinnering.

Ten tweede het 'verkondigen' van de Thora. Met die publiek toegankelijke verkondiging worden alle stadsbewoners, ook die van niet-Joodse afkomst, al generaties lang opgeroepen de HEER te zoeken. Laten we dan niet bezorgd zijn, maar ons verheugen wanneer zij dat inderdaad doen, bedoelt Jakobus te zeggen. Dat is het signaalaspect van zijn woorden.

Kortom, waar Mozes wordt voorgelezen, is er niets nieuws onder de zon!

Rechtvaardigen

Bij het voorlezen van de Thora komt op een gegeven moment ook Genesis 18:16-33 aan de orde, waar het pleidooi van Abraham voor de goddeloze stad Sodom beschreven staat. Hoeveel rechtvaardigen zijn minimaal nodig om het aangekondigde

godsoordeel op te schorten? Na lang aandringen houdt de HEER het op tien. Maar wat blijkt? In Sodom waren zelfs geen tien rechtvaardigen meer te vinden. Voordat de stad werd verwoest met vuur en zwavel, kreeg alleen de rechtvaardige Lot gelegenheid zichzelf en zijn gezin in veiligheid te brengen (2 Petrus 2:7-8). Uit deze Bijbelse geschiedenis blijkt dat rechtvaardigheid het fundament is van een samenleving. Ook een kleine minderheid van rechtvaardigen kan de redding zijn voor een stad vol goddeloosheid. Via hen klinkt daar nog de oproep van Mozes om Gods geboden te bewaren.

>> Rechtvaardigen vormen het geweten van de samenleving <<

Rechtvaardigen leven de Thora aan hun medemensen voor. Zij doen voorbede voor hun woonplaats. Zij vormen het geweten van de samenleving. Hun rol doet denken aan de 36 verborgen rechtvaardigen uit de Joodse legende. Volgens die legende zijn er 36 mensen, verspreid over de hele wereld, die – zonder het van zichzelf te weten of de anderen te kennen – met hun rechtvaardigheid voorkomen dat de wereld aan Gods oordeel ten onder gaat. Beschermende rechtvaardigheid dus.

Smaakmakers

Dat is ook wat Jezus Christus bedoelde toen Hij tegen zijn leerlingen zei: 'Jullie zijn het zout van de aarde en het licht in de wereld' (Matteüs 5:13-16). Hij formuleerde zijn uitspraak niet als opdracht maar als feitelijk gegeven. Zo is hun positie in de samenleving, als ze Hem volgen: smaakmakend zout zijn, verhelderend licht laten schijnen.

Hetzelfde geldt voor ons als hedendaagse christenen in West-Europa, een slinkende minderheid in een postchristelijke samenleving. Onder Gods wakend oog mogen wij zout en licht zijn. Ons christelijke leven en onze gebeden komen ten goede aan de medemensen, uit onze omgeving, ook al beseffen zij dat niet. Ziedaar de macht van de minderheid. Niet om met ons voorbeeld en onze voorbede de wereld overeind te houden, maar om de tijd van Gods geduld goed te benutten (2 Petrus 3:9). Zoals zout en licht niet bestaan omwille van zichzelf, maar om iets positiefs teweeg te brengen in de omgeving, zo zijn wij in deze wereld geplaatst als smaakmakers met uitstraling.

Rob van Houwelingen is hoogleraar Nieuwe Testament aan de TU Kampen en lid van de brede redactie van *OnderWeg*. Dit artikel is ontleend aan hoofdstuk 6 uit zijn boek *Handbagage voor Jezusvolgers* (Amsterdam 2016).

Om over na te denken of door te praten

1. Wat betekent het voor jouw stad of dorp dat iedere week het evangelie wordt verkondigd in jouw kerkelijke gemeente?
2. Rechtvaardigheid heeft impact op onze omgeving. Wij zijn het zout van de aarde en het licht in de wereld. Hoe geef jij daar vorm aan? Wat belemmert jou daarbij?
3. De kerk als minderheid heeft toch macht. Op wat voor manier? Hoe geeft dat moed aan een gemarginaliseerde kerk?
4. Leestip: (her)lees de beroemde roman van André Schwarz-Bart: *De laatste der rechtvaardigen*.

Nieuw seizoen = nieuw bijbelstudiemateriaal

NIEUW IN DE GELIEFDE KRINGSERIE

i.s.m. de IZB. Geschikt voor kringgebruik en persoonlijke studie.

Ds. Bram van Duinen

Het werk van Gods hand

Bijbelstudies over de schepping
Acht bijbelstudies met onderwerpen als de verwondering over God als Schepper, de schoonheid van zijn schepping, lofprijzing, Gods naam die zich in de schepping verbindt met de Thora, Jezus Christus als oorsprong en doel van Gods schepping, en de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

€ 7,50

Drs. Kees de Vreugd

Christus voor Israël

Bijbelstudies over Gods volk
Acht bijbelstudies over Jezus Christus die de God van Israël aan de wereld bekendmaakte en een brug vormde tussen Israël en de volken. Wat betekent het dat Jezus een Jood was en als Messias naar het volk Israël kwam? Hoe kan dit ons geloofsleven verrijken?

€ 7,50

TV-SERIE & WERKBOEKEN

Ga voor goud

Transparant werkboek
seizoen 3

Na het bekijken van de succesvolle tv-serie Transparant op Family 7 kun je verder aan de slag! Bijbelteksten, verwerkingsvragen en doe-opdrachten. Mét gratis toegang tot de afleveringen van Family 7.

€ 14,95

Seizoen 1 - Tijd om op te staan, 2e druk

NIEUW DEEL BETH MOORE

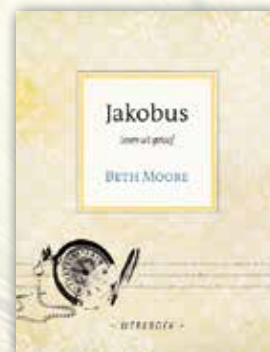
Jakobus

Leven uit geloof

Combinatie van diepgaande studie voor thuis en onderwijs op video. Beth helpt je vervolgens dat wat je ontdekt toe te passen in je leven, en zo je geloof om te zetten in daden, zodat je ervan kunt uitdelen aan de wereld.

€ 24,95

Handleiding € 29,95

www.bethmoore.nl
voor alle beschikbare delen.

Carianne Ros

Je bent waardevol

Bijbelstudiemateriaal voor tien avonden; diepgang en creatieve opdrachten.

- Bemoediging en inspiratie.
- Genezing van beschadigde emoties.
- Geschikt voor individueel gebruik en groepsgebruik.
- Met gratis online filmpjes ter ondersteuning.

€ 15,95

Max & Jenna Lucado

Tien vrouwen uit de Bijbel

Geliefd bijbelstudieboek. Voor elk van de tien bijbelse vrouwen:

- Vijf dagelijkse diepgravende bijbelstudies
  - Hoofdpunten om te onthouden
  - Dagelijkse gebeden
  - Wekelijkse memorisatieverzen
- Geschikt voor persoonlijk gebruik en gebruik in bijbelstudiegroepen.

€ 24,95

4e druk

De boodschap van ds. Marius Noorloos van *Leven uit de Bron*:

‘Laat kerken vooral bouwen aan vriendschap met God’

Eind jaren zeventig was Marius Noorloos predikant van de Gereformeerde Kerk (synodaal) in Lelystad. Voor het eerst kwam hij in aanraking met massale kerkverlating. ‘Jaarlijks kwamen duizenden mensen met kerkelijke papieren in Lelystad wonen. Driekwart van hen haakte onmiddellijk af. Ik was verbijsterd.’ Die ervaring vormde een sterke stimulans voor zijn levenslange inzet voor vitale en missionaire geloofsgemeenschappen. ‘Bouwen aan vriendschap met God, daar begint het mee.’

tekst **Embert Messelink**   beeld **Jaco Klamer**

Marius Noorloos (79) woont met zijn vrouw Wil in Apeldoorn. Een verzorgde tuin vol bloemen (‘die onderhouden we samen’), in de woonkamer een afbeelding van Rembrandts schilderij *De terugkeer van de verloren zoon* en een Noord-Hollands landschap: ‘Gekregen van mijn tweede gemeente, Wormerveer. Dit was het uitzicht vanuit de pastorie.’

In het gesprek laat hij zich kennen als een rustige man, die vaak naar woorden zoekt en de tijd neemt, maar tegelijk krachtig en overtuigd overkomt. Geregeld gebruikt hij fraaie geloofs-oneliners,

die hij ongetwijfeld vaak gebruikte in zijn werkzame leven.

‘Mijn eerste gemeenten waren Aardenburg en Wormerveer. Dat waren stabiele gereformeerde kerken. Randkerkelijkheid bestond er nauwelijks. Maar toen ik in Lelystad kwam, ontdekte ik dat kerkgangers vaak op vermolmde bomen leken. In hun vorige gemeente gingen ze nog geregeld naar de kerk en waren ze actief.

Maar als ze werden overgeplant, deden ze het niet meer. Ik stond voor een raadsel. Wat gebeurde hier nou?

In die tijd ben ik gaan studeren op randkerkelijkheid. Uit interviews met passieve

gemeenteleden leerde ik dat hun geloof verdroogd, verkalkt was. Ik herinner me een vrouw die mijn vraag wat het geloof voor haar betekende met een letterlijke tekst uit de Catechismus beantwoordde. Toen ik haar vroeg wat ze zelf tegen haar kinderen of kleinkinderen zou zeggen, was het lang stil. Uiteindelijk zei ze: “Ik zou het niet weten.”

Hoe kwam dat volgens u?

‘Het geloof zat in de gereformeerde wereld vaak een voet te hoog: in het hoofd, niet in het hart. Ik raakte er diep van doordrongen dat structuren en metho-

Marius Noorloos: 'Ik ben er steeds op uit geweest om het evangelie van de onverdiende en onbegrensde liefde van God te leren verstaan, beleven en doorgeven.'

des een kerk niet bij elkaar houden. Het draait om spiritualiteit: om de omgang en relatie met God onder leiding van de heilige Geest.'

Hoe zat het bij uzelf van jongs af aan?

'Ik groeide op in de hoogtijdagen van het standpuntengeloof. Mijn ouders gingen in de oorlogstijd mee met de Vrijmaking, mijn vader schreef grote stukken over dogmatische en kerkrechtelijke zaken. Ik deed graag mee aan debatten op de jeugdvereniging en bezocht de massale parades tijdens de toogdagen. Toch waren er ook toen andere invloeden. Bij mijn ouders was er een diep verlangen naar bevindelijke geborgenheid bij God. Wat betekent "een rijke Christus voor een arme zondaar", vroegen ze zich af. De

echte diepgaande antwoorden vonden zij bij christelijk-gereformeerde predikanten van de prekenserie Uit de levensbron. Stiekem gebruikte mijn vader als ouderling hun preken tijdens leesdiensten – netjes gekaft om niet betrappt te worden. Na een verhuizing kerkten we bij de CGK in Gorkum. Toen ik 15 was, hoorde ik daar een preek die mijn leven heeft veranderd. De betekenis van het lijden van Christus drong voor het eerst tot me door. Het raakte mijn hart, ik kwam geestelijk thuis.'

U werd na uw studie in Kampen predikant in de Gereformeerde Kerken (synodaal). Was daar iets van bevinding te bespeuren?

'Weinig. De kerken bewogen zich heen

en weer tussen beklemmende verenging en grenzeloze vrijblijvendheid. Dat was de consequentie van het standpuntengeloof. Het besef ontbrak dat het in de theologie niet om wetenschap óver God gaat, maar om gemeenschap mét Hem. De mooiste definitie van spiritualiteit is wat mij betreft: bouwen aan de vriendschap met God. Als ik terugkijk op mijn leven, denk ik dat ik er steeds op uit ben geweest om het evangelie van de onverdiende en onbegrensde liefde van God te leren verstaan, beleven en doorgeven. In de loop van de jaren kwam ik ook in contact met de charismatische vernieuwingsbeweging in de kerk. De heilige Geest was in de kerken eigenlijk afwezig. In de Catechismus gaat slechts een klein zondagje over de heilige Geest, terwijl

>>

Marius Noorloos: 'Ik besef dat God groter is dan wie ik ben. Mijn ankertekst is de belofte dat God alle dingen doet meewerken ten goede voor wie Hem liefhebben.'

het Nieuwe Testament er vol van staat. Het gebed om de heilige Geest kende ik niet.'

Hebt u zelf die vriendschap met God, het contact met de heilige Geest, altijd vanzelfsprekend ervaren?

'Nee, ik heb een periode gekend van diepe, existentiële vertwijfeling. Dat begon letterlijk op het moment dat ik mijn tweede gemeente, Wormerveer, had laten weten dat ik graag op hun beroep inging. Toen ik de telefoon neerlegde, overviel die twijfel me plotseling. Ik had mijn keuze gebaseerd op twee vragen: is het beroep urgent en ben ik geschikt genoeg? Beide vragen kon ik

bevestigend beantwoorden. Logisch klopte het allemaal, maar existentieel niet. Ik bleef me afvragen: Heb ik wel goed naar God geluisterd? Heb ik voldoende gewikt en gewogen? Het heeft bijna een jaar geduurd tot de bevrijding kwam. Tijdens een Europees congres van de Campus Crusade for Christ hoorde ik de Amerikaanse evangelist Bill Bright spreken. Hij sprak over de laatste verzen van Matteüs. Christus draagt zijn discipelen op om het evangelie te verkondigen en Hij belooft met hen mee te gaan. Mijn twijfels zijn toen als sneeuw voor de zon verdwenen en ook nooit meer teruggekomen. Ik ben van blind ziende geworden.

Door een artikel over Gods wil voor je leven moedigde diezelfde Bill Bright me jaren later aan om naar Lelystad te gaan, omdat dat een plek was waar je zo veel mogelijk mensen met het evangelie kon bereiken. Door die overweging heb ik me ook bij latere beslissingen laten leiden.'

Er waren nooit meer momenten van aanvechting of onrust?

'Natuurlijk zijn er ook daarna wel momenten geweest dat ik vastliep, in mijzelf, in mijn perfectionisme. Maar ik besef dat God groter is dan wie ik ben. Dat geeft me rust te midden van de onrust. Ik kan zwaar tobben over hoe het gaat met dat koninkrijk van God. Komt er wat van terecht? Maar die vraag hoef ik niet te beantwoorden. Daar zal in voorzien worden, hoe dan ook. Mijn ankertekst is de belofte dat God alle dingen doet meewerken ten goede voor wie Hem liefhebben. Die toespraak van Bill Bright speelt daar een belangrijke rol in. Ik vergelijk het wel met de ervaring die de man uit Ethiopië had toen hij Filippus ontmoette. De woorden van Filippus haalden hem uit zijn zoektocht, gaven hoop en houvast. Zo verging het mij ook.'

U bent bekend geworden als kerkelijk en missionair toeruster, vooral door het programma *Leven uit de Bron*. Komt

daarin uw persoonlijke ontwikkeling terug?

'Dat is inderdaad het geval. Vooral in Lelystad ontdekte ik: het is niet de structuur of methode die de kerk bij elkaar houdt; het begint met spiritualiteit. In Lelystad werd dat beaamd, maar niet opgepakt. Het lukte niet om echt te veranderen, hoewel de wil er wel was. Het contact met collega's bleef zakelijk, we vormden geen geloofs- en gebedsgemeenschap. Toen ik in 1991 de kans kreeg om missionair toeruster te worden voor de provincie Gelderland, heb ik die met beide handen aangegrepen. Tot mijn emeritaat in 2003 heb ik als toeruster mogen werken.'

>> 'Ik heb veel kerkelijke processen hoopvol zien starten, maar treurig zien eindigen' <<

Hoe ging u te werk?

'Het hart van het programma *Leven uit de Bron* bestaat uit een drievoudige inhoud en methode. Wat betreft de inhoud gaat het om hart voor de Heer, hart voor elkaar als zijn leerlingen, en hart voor zijn bevrijdende werk in de wereld. Wat betreft de methode is het ongelooflijk belangrijk om niet te beginnen met activiteiten en als er tijd over is nog iets te doen aan bezinning en contact met God en met elkaar. Bijna alle kerkenraden werken zo. Maar het moet andersom: eerst tijd nemen voor het contact met God en elkaar, dan bezinning en dan aan de slag. Dat betekende bijvoorbeeld dat ik kerkenraden vaak vroeg: wat zegt de Geest tegen jullie? Dat leek me Bijbels: alle brieven in Openbaring aan de zeven

gemeenten kennen de frase: "Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt." Ik drong aan op tijden van stilte, als zendtijd van de heilige Geest. Dat is een uitdaging voor kerkelijke gemeenschappen en zeker voor kerkenraden: stil zijn.

Veel kerken worstelden met het invullen van vacatures. Ik vroeg dan: welke opdracht geeft Jezus als je vacatures hebt? Dan kreeg ik niet-begrijpende blikken. Maar Jezus zegt toch: "De oogst is groot, maar arbeiders zijn er weinig; vraag dus de eigenaar van de oogst of hij arbeiders wil sturen." Neem dus eerst de tijd voor gebed. Ik heb altijd geadviseerd dat te praktiseren en in te bouwen in het gemeentelven. Wat zegt de Geest? Wat verstaan we van God? Begin een kerkelijke vergadering met een uitgebreid geloofsgesprek. Eindig een kwartier eerder en neem de tijd om te danken en te bidden.'

Kom je uiteindelijk vanuit dat geloofsgesprek en gebed wel tot activiteiten?

'Zeker! Een prachtig voorbeeld vind ik de Gereformeerde Kerk in Diever. Die gemeente is onder leiding van collega Jelle de Kok opgebloeid. Er zijn nieuwe gelovigen gedoopt, asielzoekers opgevangen. In tien jaar tijd is er heel veel gebeurd. Samen met gemeenteleden is het beleid ontwikkeld, de verantwoordelijkheid ervoor werd breed gedeeld. En het gaat nog steeds door. Het gaat om blijvende inzet.'

De kerk van nu gaat waarschijnlijk nog ingrijpend veranderen. Is Leven bij de Bron toekomstproof?

'Ik denk dat het programma in elke context bruikbaar is. Het is ontwikkeld in de praktijk van het gemeente-zijn. Ik denk dat die drievoudige kern en methode altijd essentieel zijn geweest in de geschiedenis van de kerk. Ga ermee aan de slag onder leiding van de Geest en in het spoor van Jezus.'

Wat is de uitdaging voor de gereformeerde kerken van nu?

'Voor veel predikanten en kerkenraden is het lastig om vol te houden. Ik heb veel kerkelijke processen hoopvol zien starten, maar treurig zien eindigen. Terwijl volhouden een kernwoord is in het Nieuwe Testament. We leven in een samenleving die steeds meer uiteenvalt, het is niet makkelijk om dat als kerk anders te doen. Bovendien is geloofs- en gemeenteopbouw vaak te intern gericht. Duurzaamheid, oecumene, bevrijding en genezing mogen niet marginaal blijven.'

Emberr Messelink is zelfstandig tekstschrijver.

Mede naar aanleiding van de memoires van Marius Noorloos: *Gaandeweg verder via leven uit de Bron*, Amsterdam (Buijten en Schipperheijn), 2016.

>> Column

Is het zoals het is?

'Het is zoals het is.' Zo sprak een jongeman zijn oma toe. Oma kon het niet meer horen, want zij was overleden en wij waren bij elkaar gekomen om ons voor te bereiden op haar begrafenis. Wij luisterden er een beetje verlegen naar, want het werd nogal persoonlijk. Hij had zijn oma niet vaak bezocht en had daar nu spijt van. Maar ja: 'Het is zoals het is.' En daar moest ze het mee doen.

Het is een vreemde uitdrukking. Want iets is toch altijd zoals het is? Alhoewel... Een poosje geleden hoorde ik een interviewer op de radio beweren: 'Soms is het zoals het is.' Dat geeft aan dat er een diepere laag onder die zo op het eerste gehoor nietszeggende uitdrukking zit. De jongeman bij zijn oma wilde ermee zeggen: er is nu niets meer aan te veranderen. De feiten liegen niet en ze staan onwrikbaar vast. En hij had gelijk, hij kon oma niet meer vaker gaan bezoeken. Leg je maar bij de feiten neer. Inderdaad, alles is zoals het is, om zo te zeggen. Maar de uitdrukking is mij te fatalistisch, zonder perspectief. Daarmee ligt het toch niet vast? Als je je er maar voor inzet.

>> 'Trek de grens maar niet over, veel te gevaarlijk' <<

Ooit stond het volk Israël aan de grens van het beloofde land. Na een verkenning door twaalf personen was het advies van de grote meerderheid: 'Trek de grens maar niet over, veel te gevaarlijk.' Het is zoals het is. Twee van de twaalf wilden zich daar niet bij neerleggen: wat zo is, hoeft niet zo te blijven. En dat bleek ook, 38 jaar later.

In het midden van de jaren zestig brak een kerk in stukken. Het is zoals het is. Maar als men zich daarbij had neergelegd, was er nu geen sprake van een fusietraject om die onzalige breuk te helen.

Wat is zoals het is, hoeft dus niet altijd zo te blijven. Dat geeft mij hoop. Aan de slag dus, met die zaken die (lijken te) zijn zoals ze zijn. Op hoop van zegen!

Dingeman Quant is emeritus predikant in de CGK en kerkrecht deskundige.

Jongeren ervaren mentale druk, maar hebben ze het echt zo zwaar?

Stap uit de wedstrijd

Iemand sprak mij aan en vergeleek de tijd waarin zijn ouders opgroeiden met de wereld van de jongeren van nu. 'Mijn ouders waren gevormd door de crisisjaren, hadden de hongervinter meegemaakt, waren straatarm en moesten keihard werken. Je kunt toch niet zeggen dat jongeren van nu het zwaarder hebben?' Toch is dat wel het beeld dat de media vaak schetsen.

tekst **Anko Oussoren**

Er is de afgelopen tijd veel geschreven over het welzijn van jongeren in onze samenleving. In april verscheen een onderzoek onder drieduizend studenten van Hogeschool Windesheim in Zwolle. Studenten ervaren druk om te presteren en als we niet oppassen creëren we een generatie van zombies. Op dit onderzoek kwam kritiek. Elma Drayer schrijft in *de Volkskrant* dat het onderzoek gebaseerd is op flinterdunne data. In datzelfde artikel is

Drayer ook kritisch op een onderzoek van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) uit 2017. Uit dit onderzoek bleek dat studenten beduidend meer emotioneel vermoeid zijn door hun studie dan werkenden door hun werk. Ook zijn studenten vaker cynisch over het nut van hun studie dan werkenden over hun werk. Van de studenten in dit onderzoek heeft ruim één op de drie een verhoogd risico op een burn-out, terwijl dat onder de werkende jongeren veel minder is.

Enkele Tilburgse onderzoekers hebben de data van het LSVb-onderzoek geanalyseerd en vergeleken met die van jongeren die in 2007, 2012 en 2017 tussen 19 en 24 jaar waren. Zij concluderen dat jongeren onderling niet afwijken in psychische klachten, in zich vermoeid voelen, in zich belemmerd voelen in studie of werk, of in sociale contacten door gezondheids- of emotionele problemen. Psychische klachten bij jongeren die studeren nemen niet toe en komen niet vaker voor dan bij leeftijdsgenoten die niet studeren.

Trend

Ik snap de kritiek en vond het dan ook frappant dat het Rijksinstituut voor Volks-

gezondheid en Milieu (RIVM) op 18 juni in zijn trendrapport schrijft dat het signalen opvangt dat de mentale druk op jongeren en jongvolwassenen dusdanige vormen aanneemt dat hun gezondheid eronder dreigt te gaan lijden. De onderzoekers hebben met verschillende experts gesproken en mentale druk onder jongeren kwam heel duidelijk naar voren als een probleem: 'Jongeren en jongvolwassenen ervaren steeds meer prestatiedruk. Studentpsychologen zien steeds meer studenten met steeds ernstiger en complexere klachten, waardoor meer jongeren worden doorverwezen naar de huisarts of geestelijke gezondheidszorg. Verder kan het gebruik van sociale media druk en stress veroorzaken. Dit leidt in sommige gevallen tot psychische problemen zoals depressies en slaapproblemen.' Eén van de eerdergenoemde Tilburgse onderzoekers zegt in een reactie op dit rapport dat jongeren misschien bang zijn om een sociaal evenement te missen, maar dat die angst echt anders is dan de angst die iemand met een fobie of angststoornis voelt. De resultaten van onderzoeken naar het effect van sociale media op jongeren variëren sterk: 'Als er al een negatief ef-

Agenda

Najaar 2018: *To get there young*, trainingstour over het jeugdwerk voor de 3G-kerken. 04/10 Leeuwarden, 11/10 Zwolle, 15/11 Hengelo, 22/11 Dordrecht. Meer info: www.praktijkcentrum.org/3g-trainingstour.

De zoektocht naar authenticiteit heeft de zoektocht naar identiteit alleen maar complexer gemaakt.

fect wordt gevonden is dat heel beperkt. Het blijft een hardnekkig gerucht. Er is geen bewijs om hard te stellen dat er een effect is.'

Hoe dat ook zij, het beeld van het rapport lijkt te worden bevestigd door recente cijfers over zelfdoding. Twee weken na het trendrapport publiceerde het Centraal Bureau voor de Statistiek cijfers waaruit blijkt dat het aantal zelfdodingen bij jongeren onder de 20 bijna verdubbeld is.

Echo

Wat ik boeiend vind aan *millennials* (geboren in de jaren tachtig en negentig) is dat er vaak op twee manieren naar deze generatie wordt gekeken. De één ziet een grenzeloze generatie die geen verantwoordelijkheid wil dragen. Ze zijn narcistisch, arrogant en vooral met zichzelf bezig. De ander ziet een generatie die sociaal is, sterk, authentiek, creatief en zelfverzekerd. Ik herken beide gezichtspunten en las ergens dat *millennials* ook wel echoboomers genoemd worden (naar analogie met de babyboomers, vanwege een sterke stijging van het geboortecijfer in de jaren tachtig en negentig). De ouders van de echoboomers werden gevormd in de jaren zestig. Ze hadden geen last van de vrome en ingetogen levenshouding van hun eigen ouders. Ze wilden vrijheid, zich loswurmten uit hiërarchieën en oude, vastgeroeste structuren en zichzelf zijn. Zou het kunnen dat de echo daarvan vandaag doorklinkt? De huidige samenleving laat loudkeels horen dat je zelf verantwoordelijk bent voor de keuzes die je maakt, maar deze jongeren hebben te weinig kader en zingeving meegekregen om te kunnen kiezen. En de zoektocht naar authenticiteit – we denken dat we uniek, autonoom en onszelf moeten zijn – heeft de zoektocht naar identiteit alleen maar complexer gemaakt.

chieën en oude, vastgeroeste structuren en zichzelf zijn. Zou het kunnen dat de echo daarvan vandaag doorklinkt? De huidige samenleving laat loudkeels horen dat je zelf verantwoordelijk bent voor de keuzes die je maakt, maar deze jongeren hebben te weinig kader en zingeving meegekregen om te kunnen kiezen. En de zoektocht naar authenticiteit – we denken dat we uniek, autonoom en onszelf moeten zijn – heeft de zoektocht naar identiteit alleen maar complexer gemaakt.

>> Ik kan niet alles wat ik graag zou willen <<

Competitie

Deze echovragen hoor ik terug bij jongeren. Ik merk dat ze een beeld voorgeschoteld krijgen van maakbaarheid: je kunt worden wat je wilt. Dat veronderstelt echter zelfacceptatie en volwassenheid. Ik proef ook het rendementsdenken: je moet succesvol zijn én sociaal én alles meemaken. Leven kan daardoor één grote competitie lijken. Hoe reageren wij op al die trends en onderzoeken? Geloven we pas dat er wat aan

de hand is als we keiharde cijfers hebben? Tegelijk: welk beeld laten wij als volwassenen zien? Schetsen wij ook een beeld van maakbaarheid, prestatie en competitie? Zelf ervaar ik dat ik, wanneer ik mijn identiteit (steeds meer) vind in Christus, minder stress en druk voel. Ook al blijft het soms pijnlijk en confronterend. Ik kan niet alles wat ik graag zou willen. Mijn studie krijg ik niet op tijd af, thuis blijven veel klussen liggen en soms doe ik anderen tekort. Toch leer ik steeds meer genadevol naar mezelf te kijken. Juist als ik zwak ben, wil God mij met zijn kracht sterk maken. Ik geloof dat wanneer we jongeren helpen om hun identiteit in Christus te vinden, ze minder stress en druk ervaren. Het helpt hen hun leven(skeuzes) in het juiste perspectief te zien. En te leren dat God talenten aan hen heeft toevertrouwd die ze mogen ontwikkelen.

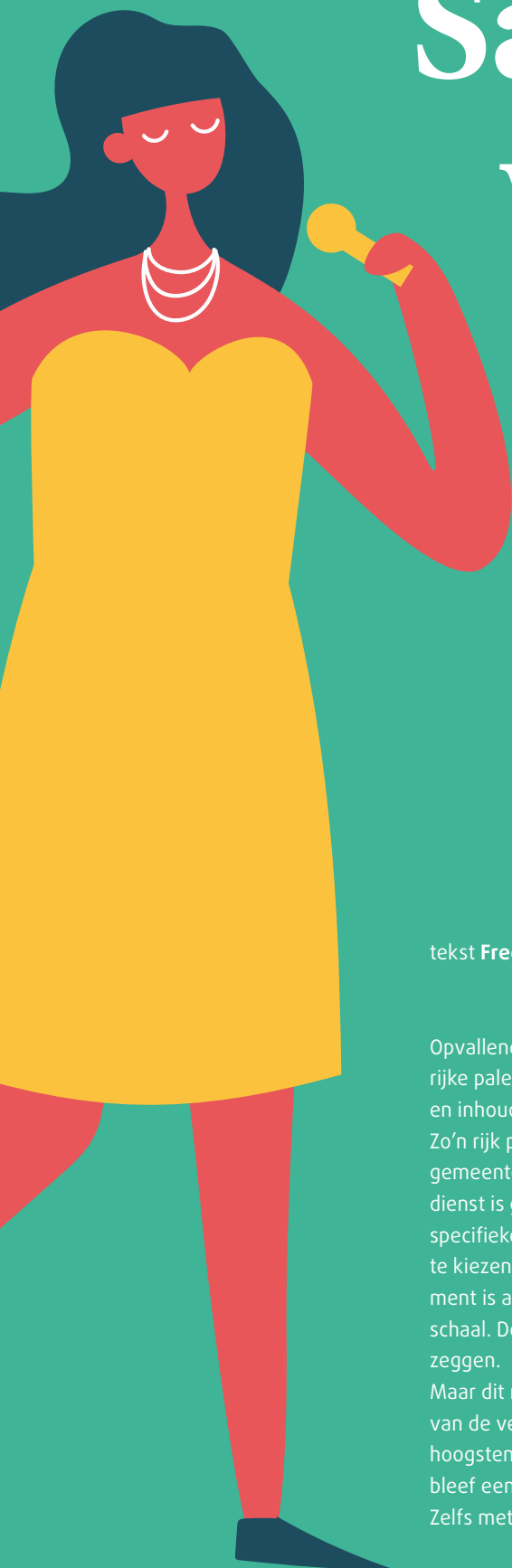
Anko Oussoren is adviseur bij het Praktijkcentrum. Met bijdragen van Paul Smit en Martine Versteeg, jeugdwerkadviseurs bij het NGK Jeugdwerk.

Media/tips

In de webversie van dit artikel zijn de links opgenomen naar de rapporten en krantenartikelen die worden aangehaald. Zie daarvoor www.onderwegonline.nl/?p=12583.

Samen zingen voor de Heer

Ik ken geen kerk waar niet gezongen wordt. Al zingend kun je sámen iets uiten richting de Heer, van lof en dank tot klacht en verdriet. En in dat samen zingen kun je elkaar helemaal meenemen. Zingen heeft te maken met liefde tot God en liefde tot de naaste. Mooi gezegd. Maar de kerkelijke praktijk van zingen, begeleiden en spreken over het kerklied is vaak weerbarstiger.

tekst **Freddy Gerkema**

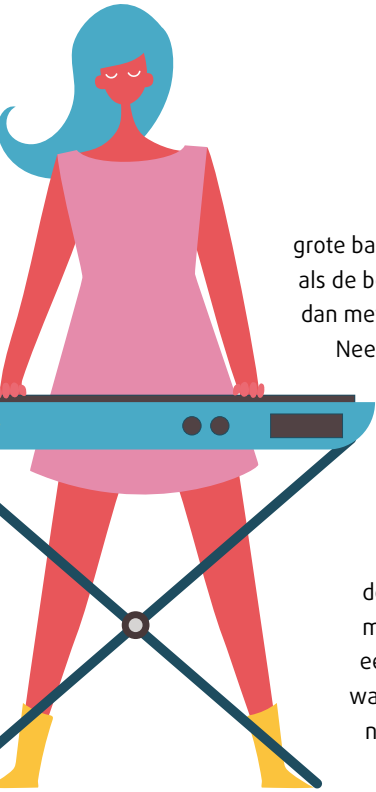
Opvallend in de gemeentezang anno 2018 is het rijke palet aan liederen – in tekst, muziek, vorm en inhoud, maar ook in sfeer en achtergrond. Zo'n rijk palet geeft kansen, want kerkelijke gemeenten zijn verschillend. Geen zondagse dienst is gelijk en elke dienst kent heel eigen, specifieke momenten. Heerlijk als er dan iets te kiezen is. Een passend lied op het juiste moment is als een gouden appel op een zilveren schaal. De Spreukendichter had het kunnen zeggen.

Maar dit rijke palet heeft ook de lastige kant van de veelheid. Een liedbundel telde vroeger hoogstens vijfhonderd liederen en zelfs dan bleef een fors deel onbekend en onbemind. Zelfs met de honderdvijftig psalmen was dat al

zo. In de moderne liedbundels tref je echter een veelvoud van liederen aan. Het nieuwe Liedboek (2013) komt op meer dan duizend liederen en Opwekking is inmiddels de achthonderd gepasseerd. Dat betekent dat je als gemeente niet alleen veel te kiezen hebt, maar ook simpelweg kiezen móet om slijtage in de gemeentezang te voorkomen. Te vaak een onbekend lied zingen bevordert het animo niet.

Verder heeft een ruimer repertoire tot gevolg dat je eenzelfde lied minder vaak zingt. Krijgen liederen op die manier nog wel de kans om het hart te raken en ons eigen te worden?

Die vragen komen al op bij kloeke bundels als het Liedboek en Opwekking, laat staan als je al deze bundels (en andere!) leegkiepert in één

grote bak. Want dat is wat er eigenlijk gebeurt als de beamer mee gaat doen. Hoe gaat het dan met dat samen zingen voor de Heer? Neem je elkaar daarin nog mee?

Nee

Zou het helpen om bij de gemeentezang wat meer in cirkels te denken? Met een binnenste cirkel van bekende en geliefde liederen, gevolgd door een tweede cirkel met iets minder bekend repertoire en een derde cirkel met onbekende, maar waardevolle liederen. Zo'n aanpak hoeft niet in beton gegoten te worden, maar je zou in de wekelijkse praktijk wel telkens bij die twee binnenste cirkels kunnen beginnen, zodat liederen vertrouwd worden en blijven. Bakken op

dat hele grote veld van liederen een stukje bekend terrein af. Je zou het kunnen inventariseren met een slagvaardige werkgroep of via een gemeentebrede peiling. Los van deze cirkels geeft het ruime arsenaal aan liederen je ook de vrijmoedigheid om eens nee te zeggen tegen een lied. Omdat het de zoveelste versie van Psalm 23 of 139 is. Of omdat een lied zo muurvast zit aan een specifiek Bijbelverhaal dat je het daarbuiten niet zult zingen. Of omdat de inhoud echt beter kan. Of omdat een melodie niet meewerkt. Geen punt: in de veelheid is er vast wel een ander passend lied te vinden, dat direct goed zingt.

Bij alles geldt: zing in een dienst nooit meer dan één lied dat onbekend is. Want je wilt toch samen zingen voor de Heer, en heerlijk als het lukt om elkaar daarin mee te nemen!

Winst

Bij gemeentezang hoort begeleiding met orgel, piano of band/combo. Dat klinkt naar Psalm 150, maar ook hier loop je al snel op tegen de verschillen in vaardigheid en smaak. Daar moet je als gemeente mee rekenen. Zo begin ik bij mijn eigen voorbereiding op een dienst – ver voordat ik de preek uitwerk – met de liturgie. Dan kijk ik als eerste wie de muzikale begeleiding verzorgt. Dat geeft kansen, maar ook beperkingen en dus reken ik daar zo veel mogelijk mee. Dat gaat altijd in een sfeer van overleg, iets wat ik echt als winst beschouw ten opzichte van vroeger.

Het zou verder mooi zijn als dat bredere liedrepertoire ook de musici zou inspireren om te blijven (of te gaan) werken aan de eigen muzikale mogelijkheden. Er worden genoeg cursussen en workshops aangeboden, daar hoeft het niet aan te liggen. Het

zou gepast zijn als zo'n cursus of workshop betaald wordt vanuit de gemeentelijke kas – alleen al uit dank voor de bewezen diensten. Dan kunnen er mooie dingen gebeuren, en die gebeuren er ook. Met een gaaf doel voor ogen: samen zingen voor de Heer, en dan écht samen.

Weg

De gemeentezang geeft veel stof tot gesprek. Er hoeft maar weinig te gebeuren of je zit te praten over een lied dat door abstracte gedachtegangen of dichterlijke taal te moeilijk is. Of juist te simpel, omdat een tekst nergens knipoogt of een onverwachte bocht doorgaat. Of te lang, omdat je aandacht verdampt door de batterij coupletten of alle ingebouwde herhalingen. Of te saai of juist niet bij te benen, door een melodie die niet helpt.

>> Ik kijk als eerste wie de muzikale begeleiding verzorgt <<

Zo'n discussie is vaak rijk aan standpunten, argumenten en smaak. Wat ik boeiend vind, is als het omgevormd wordt tot een gesprek van hart tot hart. Dan krijg je de kans om van elkaar te horen hoe de link ligt tussen leven en lied. Wat doet het met je als je iemand hoort vertellen waarom ze juist in dat lied zo dicht bij God komt en God bij haar? Of als iemand aangeeft waarom hij in een ander lied zo sterk de verbondenheid met

de gemeenteervaart? Kom je in zulke gesprekken dicht bij elkaar en zo ook dicht bij God? In gesprekken is het soms een weg zoeken, net als in dat rijke palet aan liederen en in de variëteit van begeleiding. Als je maar zingt voor de Heer en elkaar zingend de hand reikt en meeneemt.

Freddy Gerkema is predikant van de NGK Amersfoort-Noord.

Stichting
"Verpleegkundigen
voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I stelt zich al **40 jaar** ten doel:
Israël helpen met de verpleging van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Giften graag op NL97INGB000388540
t.n.v. Penn. VVI, Postbus 476, 3440 AL Woerden

www.verplegingvoorisrael.nl

Geeft u óm Israël, geef dan vóór Israël

Themanummers nabestellen?

Dat kan via administratie@onderwegonline.nl.
Kijk op www.onderwegonline.nl/themas voor alle thema's.

**Onder
Weg**

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook? Neem een proefabonnement op christelijk magazine OnderWeg.

Ga naar onderwegonline.nl/gratis

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

**Onder
Weg**

Die grote bak met water is voor kleine kinderen, zegt mijn papa. Maar niet om je handen in te wassen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

Donatus verzekert vertrouwd

www.donatus.nl